

Yeni Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na yönelik algı ölçeği

Perception scale of the new Tourist Guide Profession Law

Mehmet Doğan Öz¹, Burhan Çınar² ve Sevda Sahilli Birdir³

¹Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van Meslek Yüksekokulu, Seyahat-Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü, Turist Rehberliği Bölümü, Van, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4780-7606>

²Mardin Artuklu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm ve Gastronomi Yönetimi Programları Bölümü, Mardin,, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0778-4050>

³Sorumlu Yazar, Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Mersin, Türkiye, E-mail: birdirss@mersin.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1568-5837>

Makale Bilgisi	Öz
<p>Araştırma Makalesi</p> <p>Gönderilme: 01 Şubat 2026 Düzeltilme: 13 Nisan 2026 Kabul: 06 Haziran 2026</p> <p>Anahtar kelimeler: Turist rehberliği, Meslek kanunu, Algı ölçeği, 7500 sayılı kanun, Yasa değişikliği</p>	<p>Bu çalışma, 7500 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na ilişkin algıları ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirerek ve doğrularak alandaki önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Araştırma, metodolojik olarak kişisel bir tasarıma sahiptir. Yeni meslek kanununun akademi ve sektör üzerindeki etkileri dikkate alındığında, her iki paydaş grubunun algılarının ölçülmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Lawshe tekniği kullanılarak turist rehberliği meslek kanununa yönelik bir algı ölçeği geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde ilgili literatür taranmış ve 14 uzmanın görüşlerinden yararlanılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri için turist rehberi akademisyenler, eylemli turist rehberleri, turist/turizm rehberliği öğrencileri ve seyahat acentası işletmelerinden oluşan 445 katılımcıdan anket yoluyla veri toplanmıştır. Analizler sonucunda ölçek; “destekleyici koşullar”, “rehberlik koşulları” ve “yeni mesleki koşullar” olmak üzere üç faktör ve toplam 30 maddeden oluşmuştur. Bulgular, geliştirilen ölçeğin yüksek düzeyde geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.</p>
Article Info	Abstract
<p>Research Article</p> <p>Received: 01 February 2026 Revised: 13 April 2026 Accepted: 06 June 2026</p> <p>Keywords: Tourist guiding, Professional law, Perception scale, Law no. 7500, Legal amendment</p>	<p>This study aims to fill an important gap in the literature by developing and validating a scale to measure perceptions of the 7500-numbered Tourist Guiding Professional Law. The research adopts an exploratory design. Given the new law's impact on both academia and the tourism sector, measuring stakeholder perceptions is crucial. Accordingly, a perception scale related to the tourist guiding professional law was developed using Lawshe's technique. During the scale development process, the relevant literature was reviewed, and the opinions of 14 experts were obtained. For validity and reliability analyses, data were collected from 445 participants, including tourist-guiding academics, active tourist guides, tourist/tourist-guiding students, and travel agency managers. The results showed that the scale consists of three factors and 30 items: “supportive conditions”, “guiding conditions”, and “new professional conditions”. The findings confirm that the scale is valid and reliable.</p>

1. Giriş

Turizm sektörü, ekonomik etkisinin ötesinde kültürel temsil, toplumsal etkileşim ve destinasyon imajı üretimi açısından çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu yapı içinde turist rehberliği mesleği, yalnızca bilgi sunan bir hizmet alanı değil; yorumlama, kültürel aracılık ve ziyaretçi deneyiminin yönetimi açısından stratejik bir meslek alanıdır (Ap & Wong, 2001; Kara & Demir, 2021). Bu nedenle turist rehberliği mesleğine yönelik yasal düzenlemeler, sadece teknik hükümler içeren metinler olarak değil; mesleğin konumunu, çalışma alanını ve uygulama esaslarını şekillendiren temel bir kurumsal çerçeve olarak değerlendirilmelidir (Akyüz, 2026). Türkiye’de 6326 sayılı Kanun ile kurumsal bir zemine kavuşan turist rehberliği mesleği (Resmî Gazete, 2012), 7500 sayılı Kanun ile yeniden

*Bu çalışmanın Etik Kurul Onayı, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 04.04.2025 tarihli ve 108 sayılı kararı ile alınmıştır. Tüm sorumluluk yazarlara aittir.

Kaynak göster: Öz, M.D., Çınar, B., & Sahilli Birdir, S. (2026). Yeni Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na yönelik algı ölçeği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 12(2), 113-138. DOI: <https://doi.org/10.24289/ijsser.1879370>

düzenlenmiştir (TUREB, 2024). Bu değişim, mesleğe kabul, eğitim, yabancı dil yeterliliği, Türkçe rehberlik ve ücretlendirme gibi temel alanlarda yeni bir tartışma zemini yaratmıştır.

Mevcut literatür, büyük ölçüde turist rehberlerinin rolleri, hizmet kalitesi, etik sorumlulukları, turist memnuniyeti ve mesleki sorunları üzerinde yoğunlaşmaktadır (Ap & Wong, 2001; Çokal & Demirel İli, 2024; Mak vd., 2010; Pelit & Katırcıoğlu, 2018). Buna karşılık, mesleğin yasal altyapısındaki değişimlerin farklı paydaş grupları tarafından nasıl algılandığını doğrudan ölçen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Oysa yasal reformlar yalnızca hukuki bir değişiklik üretmeyip aynı zamanda mesleki yeterlilik, fırsat eşitliği, kalite standardı, rekabet yapısı ve mesleki meşruiyet algısını da etkiler. Bu nedenle 7500 sayılı Kanun gibi mesleğin yapısını doğrudan dönüştüren düzenlemelere ilişkin algıların ölçülmesi hem akademik hem de sektörel açıdan gerekli görünmektedir.

Bu çalışma, algı ve tutum yaklaşımıyla mesleki kimlik literatürünü kuramsal dayanak olarak benimsemektedir. Algı, bireylerin düzenlemeleri nasıl anlamlandırdıklarını; mesleki kimlik ise bu düzenlemelerin mesleki aidiyet, statü ve konumlanma üzerindeki etkisini açıklamada işlevseldir (Ashforth & Mael, 1989; Eagly & Chaiken, 1993; Hughes, 1994; Ibarra, 1999; Tyler, 1990). Bu çerçevede çalışmanın amacı, 7500 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na yönelik algıları ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Bu doğrultuda çalışmanın temel araştırma sorusu, “7500 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na yönelik algıları ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilebilir mi?” şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın literatüre temel katkısı, turist rehberliği alanında mevzuat temelli algıyı doğrudan ölçen bir araç önermesidir. Böylece yasal değişimlerin yalnızca tartışılan değil, aynı zamanda ölçülebilen bir araştırma nesnesi hâline getirilmesi amaçlanmaktadır. Uygulama bakımından ise geliştirilen ölçeğin, politika yapıcılar, meslek örgütleri, akademik çevreler ve sektör temsilcileri için 7500 sayılı Kanun'un paydaşlar üzerindeki yansımalarını veri temelli biçimde değerlendirmeye imkân sağlayacağı düşünülmektedir. Bu yönüyle çalışma hem kuramsal boşluğu hem de uygulamaya dönük değerlendirme ihtiyacını birlikte karşılamayı hedeflemektedir.

2. Literatür

Turist rehberliği mesleği, turistik deneyimin yalnızca bilgi aktarımı boyutuyla sınırlı kalmayan; kültürel temsil, yorumlama, grup yönetimi, arabuluculuk ve destinasyon imajının şekillenmesi gibi çok katmanlı işlevler üstlenen bir meslek alanıdır. Bazı çalışmalarda turist rehberleri, ziyaretçi ile destinasyon arasındaki temel arayüzlerden biri olarak tanımlanmakta; rehberin sunduğu hizmetin turun başarısı, turist memnuniyeti ve destinasyon algısı üzerinde belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Ap & Wong, 2001; Cohen, 1985; Pelit & Katırcıoğlu, 2018). Bu çerçevede rehber, yalnızca yol gösteren veya açıklama yapan kişi değil; aynı zamanda lider, eğitici, kolaylaştırıcı, kültür elçisi ve deneyim yöneticisi olarak işlev görmektedir. Özellikle kültürel turizm bağlamında rehberler, turistlerin ziyaret ettikleri yeri anlamlandırmalarını sağlayan, yabancı olanı tanıdık bir kültürel dile çeviren aktörlerdir. Bu nedenle rehberlik, teknik bir hizmetten çok daha fazlasını ifade etmekte; kültürel aracılık ve anlam üretimi işlevi taşımaktadır (Feldman & Skinner, 2018; Rabotić, 2010; Salazar, 2005). Bu tespit, turist rehberliği mesleğinin neden sıradan bir turizm işi olarak değil, belirli standartlar, yetkinlikler ve kurumsal sınırlar çerçevesinde değerlendirilmesi gereken profesyonel bir alan olarak ele alınması gerektiğini açıkça göstermektedir.

Turist rehberliğinin çok boyutlu yapısı, bu mesleğin yalnızca pratik deneyimle sınırlı kalmayan; belirli bilgi, beceri, etik ilke ve yeterlikler etrafında biçimlenen profesyonel bir alan olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu durum, mesleğin profesyonel niteliği ile meslek mensuplarının kimlik algısı arasındaki ilişkiyi daha görünür hâle getirmektedir. Bu açıdan turist rehberliği, yalnızca uygulama becerisine dayalı bir iş değil; eğitim, etik, dil yeterliliği, kültürel bilgi ve temsil kapasitesi gerektiren bir uzmanlık alanıdır (Ap & Wong, 2001; Pelit vd., 2023; Yenipınar vd., 2014). Ancak literatürdeki bazı çalışmalar, rehberlik mesleğinin profesyonel statüsünün birçok bağlamda hâlâ kırılabilir olduğunu, kariyer yolunun netleşmediğini, gelir yapısının parçalı olduğunu ve mesleki saygınlığın yapısal baskılar nedeniyle zayıflayabildiğini göstermektedir (Mak vd., 2010; Nyahunzvi & Njerekai, 2013; Yıldız & Tannısevdı, 2015). Bu noktada mesleki kimlik, sadece bireyin mesleğine duyduğu aidiyetle sınırlı bir olgu olarak değil, kurumsal yapı, toplumsal itibar, profesyonel ölçütler ve meslek grubunun kamusal düzeyde tanınmasıyla birlikte biçimlenen daha geniş bir yapı olarak değerlendirilmelidir. Nitekim sosyal kimlik yaklaşımı, bireylerin kendilerini ait oldukları gruplar üzerinden tanımladıklarını ve bu aidiyetin kurumsal yapıdan bağımsız olmadığını ortaya koymaktadır (Ashforth & Mael, 1989). Turizm ve rehberlik alanındaki güncel çalışmalar, profesyonel kimliğin bağlılık, sektörde kalma isteği, kariyer planlaması ve mesleki karar alma süreçleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir (Aslan & Birdir, 2024; Ayyıldız & Birdir, 2024; Çınar & Yenipınar, 2019; Hu vd., 2024; Türksoy, 2021). Bu bulgular, turist rehberliği mesleğine ilişkin düzenlemelerin yalnızca çalışma usullerini değil, aynı zamanda mesleğe ilişkin aidiyeti, profesyonel benlik algısını ve sektörde kalma isteğini de etkileyebildiğini göstermektedir.

Öte yandan, turist rehberliği alanında yapılan bazı araştırmalar, mesleğin çok sayıda yapısal sorunla kuşatıldığını da ortaya koymaktadır. Düşük ücret, iş güvencesi eksikliği, sosyal güvence sorunları, etik gerilimler, denetim eksiklikleri, eğitimde parçalanma, yabancı dil eğitimindeki yetersizlikler, staj ve uygulama gezisi sorunları ile müfredat farklılıkları, rehberlik mesleğinin profesyonelleşmesini zorlaştıran başlıca unsurlar arasında yer almaktadır (Çınar & Yenipınar, 2019; Pelit & Katırcıoğlu, 2018; Pelit vd., 2023). Bu sorunların büyük bölümünün uzun süredir tekrar ettiği, tarihsel olarak da kaçak rehberlik, eğitim standardı, mesleki statü ve denetim başlıklarının süreklilik gösterdiği görülmektedir (Çokişler, 2023). Bu durum, turist rehberliği mesleğine ilişkin yasal düzenlemelerin neden yalnızca teknik norm koyma işlevi taşımadığını; aynı zamanda mesleğin profesyonelleşme sorunlarına müdahale iddiası taşıyan kurumsal araçlar olarak önem kazandığını göstermektedir. Başka bir ifadeyle, turist rehberliği alanındaki mevzuat tartışması, basit bir düzenleme tartışması değil; mesleğin niteliği, saygınlığı ve sürdürülebilirliği tartışmasıdır.

Meslek kanunları bu noktada belirleyici bir kurumsal çerçeve sunmaktadır. Bir meslek kanunu, ilgili meslek grubunun sınırlarını, meşruiyetini, yetki alanını ve denetim esaslarını belirleyen bir düzenleme aracıdır. Bu nedenle meslek kanunları, salt teknik-idari metinler olarak değil; bir mesleğin kim tarafından, hangi niteliklerle, hangi standartlar altında ve hangi toplumsal meşruiyet zeminiyle icra edileceğini belirleyen kurucu metinler olarak değerlendirilmelidir. Turist rehberliği gibi kültürel temsil, iletişim ve uzmanlık boyutu yüksek bir alanda bu tür düzenlemelerin etkisi daha da görünür olmaktadır. Türkiye’de turist rehberliği mesleği 6326 sayılı Kanun ile yasal statü kazanmış, 2024 yılında kabul edilen 7500 sayılı Kanun ve bunu izleyen yeni yönetmeliklerle önemli ölçüde yeniden yapılandırılmıştır. İlgili çalışmalar, 6326 sayılı Kanun’un mesleğe yasal statü kazandırdığını ancak uygulama, denetim ve sorun çözme kapasitesi bakımından sınırlılıklar taşıdığını göstermektedir (Zengin vd., 2017). 2024 sonrası düzenlemeler ise özellikle yabancı dil yeterliliği şartının esnetilmesi, Türkçe rehberlik imkânı, farklı disiplinlerden mezunların mesleğe kabulü ve kısa süreli eğitimlerle mesleğe giriş gibi başlıklarda yoğun tartışma üretmiştir (Akyüz, 2026; Büyükkuru & Tunaz, 2025). Dolayısıyla 7500 sayılı Kanun, yalnızca bir mevzuat güncellemesi değil; mesleğin profesyonel sınırlarını, kalite standartlarını ve kimlik alanını yeniden tanımlayan bir müdahale olarak okunmalıdır.

Büyükkuru & Tunaz’ın (2025) karşılaştırmalı değerlendirmesi, turist rehberliği mesleğinin farklı ülkelerde farklı düzenleme modelleriyle ele alındığını göstermektedir. Bazı ülkelerde rehberlik, sıkı eğitim, lisans ve dil yeterliliği koşullarına bağlı olarak düzenlenmiş bir meslek olarak görülürken, bazı ülkelerde daha esnek ya da serbest bir çerçeve olarak benimsenmektedir. Bununla birlikte, ortak eğilim, turist rehberliği hizmetinin kalite, güvenilirlik ve profesyonel yeterlik boyutlarının belirli kurumsal mekanizmalarla güvence altına alınması yönündedir. Bu karşılaştırmalı görünüm, Türkiye’deki 7500 sayılı Kanun tartışmasının yalnızca yerel bir mevzuat meselesi olmadığını; düzenleme ile serbestleşme, erişim ile kalite standardı ve kapsayıcılık ile profesyonellik arasındaki dengenin nasıl kurulacağına ilişkin daha geniş bir tartışmanın parçası olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Türkiye bağlamında yasal düzenlemelere ilişkin tartışmaların yalnızca mevzuat değişiklikleri çerçevesinde değil, mesleğin profesyonel konumu, kültürel temsil işlevi ve hizmet kalitesinin sürdürülebilirliği açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu noktada “algı” kavramı, çalışmanın kuramsal merkezine yerleşmektedir. Algı, bireylerin çevrelerini, olayları ve kurumsal düzenlemeleri nasıl anlamlandırdıklarını açıklayan temel bilişsel ve değerlendirme içeren bir süreçtir. Tutum ve davranışları etkileyen bu süreç, özellikle yasal düzenlemelere ilişkin değerlendirmelerde adalet, işlevsellik, meşruiyet ve kabul edilebilirlik boyutları üzerinden şekillenmektedir (Eagly & Chaiken, 1993; Tyler, 1990). Bu nedenle herhangi bir mevzuat değişikliğinin etkisini yalnızca normatif hükümler üzerinden değerlendirmek yeterli değildir; ilgili düzenlemenin paydaşlar tarafından nasıl algılandığı da incelenmelidir. Turist rehberliği alanındaki son çalışmalar, düzenleme algısının farklı paydaş gruplarında farklı biçimlerde oluştuğunu göstermektedir. Öğrenciler, özellikle yabancı dil şartının kaldırılması ve alan dışı mezunlara mesleğe giriş imkânı tanınmasının mesleki standart ve prestij açısından bir tehdit olarak değerlendirilmesini istememektedir (Büyükkuru & Tunaz, 2025). Profesyonel rehberler ise bilgi ve katılım eksikliği, kısa süreli eğitimlerle mesleğe giriş, uygulama sınavlarının zayıflaması, Türkçe rehberlik uygulamasının mesleki kimliği aşındırması ve sosyal güvence sorunlarının sürmesi gibi başlıklarda olumsuz algılar geliştirmektedir (Akyüz, 2026). Bu bulgular, düzenleme algısının yalnızca içerik değerlendirmesiyle ilgili değil, aynı zamanda meslek mensuplarının kendilerini sistem içinde nasıl konumlandıkları, hangi hak kayıplarını hissettikleri ve mesleğin geleceğini nasıl gördükleriyle ilgili olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle, düzenleme algısının tek boyutlu bir onay-ret meselesi olmadığı; mesleki kalite, fırsat eşitliği, yeterlik, statü ve kurumsal meşruiyet boyutlarını içeren çok katmanlı bir değerlendirme alanı olduğu söylenebilir.

Algının yalnızca mevzuat düzeyinde değil, rehberin sahadaki etik davranışları ve sunduğu hizmetin kalitesi üzerinden de şekillendiği görülmektedir. Hizmet kalitesi literatürü, rehber performansının turist memnuniyeti, tur

şirketinin itibarı, destinasyon imajı ve tekrar ziyaret niyeti üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır (Li vd., 2021; Mak vd., 2010). Yüksek hizmet kalitesi, turistlerde rehberle yönelik olumlu eğilimler geliştirebilmekte ve rehberlik mesleğine yönelik damgalayıcı yargıları zayıflatabilmektedir; düşük hizmet kalitesi ise mesleğin toplumsal algısını bozabilmektedir (Li vd., 2021). Benzer biçimde etik davranışlar da hizmet kalitesinin merkezinde yer almaktadır. Güncel bulgular, turist rehberlerinin dürüst ve adil davranışlarının turist memnuniyetini artırdığını, güvenilirliğin ise tekrar ziyaret niyeti üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Çokal & Demirel İli, 2024). Bu, rehberlik mesleğinde etik davranışın soyut bir norm alanı değil; müşteri çıktıları, destinasyon rekabetçiliği ve meslek itibarıyla ilişkili somut bir değişken olduğunu göstermektedir. Dahası, hizmet kalitesi ve etik performansın yalnızca bireysel rehber davranışıyla açıklanamadığı; aynı zamanda piyasa baskısı, düşük ücret, komisyon odaklı iş modelleri, denetim eksikliği ve çalışma güvencesinin zayıflığı gibi yapısal faktörlerin de rehberin hizmet kalitesi ve etik karar alma kapasitesini etkilediği belirlenmiştir (Li vd., 2021; Mak vd., 2010). Bu nedenle turist rehberliği alanında mevzuat değişikliklerine yönelik algıyı anlamak, aynı zamanda mesleğin etik ve kalite rejimine ilişkin beklentileri de anlamayı gerektirmektedir.

Bütün bu literatür birlikte değerlendirildiğinde, turist rehberliği alanında dört temel tartışma hattının öne çıktığı görülmektedir: rehberin çoklu rolü ve kültürel aracılığı; profesyonelleşme, mesleki kimlik ve yapısal sorunlar; yasal düzenleme ve mesleki sınırların yeniden tanımlanması; etik, hizmet kalitesi ve paydaş değerlendirmeleri. Bununla birlikte, bu çalışmaların önemli bir bölümü ya belirli alt temalara yoğunlaşmakta ya da mevzuat tartışmasını daha çok betimleyici bir düzeyde ele almaktadır. Özellikle 7500 sayılı Kanun'a yönelik algının çok boyutlu, ölçülebilir ve psikometrik olarak sınımlanabilir bir yapı olarak ele alındığı çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. 6326 sayılı Kanun'un değerlendirilmesine ilişkin nicel ön çalışmalar ile 2024 sonrası düzenlemelere ilişkin nitel çalışmalar önemli bir başlangıç sunmakla birlikte, 7500 sayılı Kanun'a yönelik algıları çok boyutlu biçimde ölçülebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek ihtiyacı devam etmektedir (Akyüz, 2026; Büyükkuru & Tunaz, 2025; Zengin vd., 2017). Bu çalışma, tam da bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın kuramsal dayanağı; turist rehberliğinin stratejik ve çok boyutlu bir meslek olması, bu mesleğin profesyonelleşme düzeyinin yasal düzenlemelerden doğrudan etkilenmesi ve 7500 sayılı Kanun'un farklı paydaş gruplarında çok boyutlu algılar üretmesi varsayımlarına dayanmaktadır. Bu nedenle araştırmada geliştirilen ölçek, yalnızca belirli yasal maddelere verilen tepkileri değil; mesleki kalite, rehberlik koşulları, destekleyici yapılar ve yeni mesleki düzenlemelere ilişkin bütüncül algıyı ölçmeye yönelmektedir. Böylece çalışma, turist rehberliği literatüründe dağınık duran kavramsal tartışmaları ortak bir analitik zeminde birleştirmekte ve mevzuat temelli algı araştırmalarına metodolojik katkı sunmaktadır.

3. Yöntem

Bu çalışmanın Etik Kurul Onayı, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 04.04.2025 tarihli ve 108 sayılı kararı ile alınmıştır.

Bu araştırma, 7500 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na yönelik bireysel algıları ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmeyi amaçlayan betimsel bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Model, DeVellis'in (2017) önerdiği ölçek geliştirme süreci temel alınarak yapılandırılmış hem keşfedici hem tanımlayıcı araştırma yaklaşımından (Altunışık vd., 2012; Karasar, 2024) ve benzer ölçek geliştirme çalışmalarından (Karamustafa vd., 2016; Kılıçhan, 2016; Kılıçhan vd., 2022) yararlanılmıştır.

3.1. Kuramsal arka plan ve ölçek geliştirme süreci

Bu çalışmada ölçek geliştirme süreci, DeVellis'in (2017) önerdiği sekiz aşamalı model temel alınarak yapılandırılmıştır. Ölçek geliştirme süreci şu temel adımları kapsamaktadır: (1) ölçülmek istenen yapının açık tanımı, (2) başlangıç madde havuzunun oluşturulması, (3) uzman görüşleriyle içerik geçerliği analizi, (4) ön test uygulaması, (5) ölçeğin uygulaması, (6) istatistiksel analizlerle geçerlik ve güvenilirlik testleri, (7) madde sayısının optimize edilmesi ve (8) nihai ölçek formunun oluşturulması.

Ölçekte yer alan maddelerin geliştirilmesinde hem kuramsal hem de belgesel tarama tekniklerinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda, 6326 ve 7500 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunları, ilgili yönetmelikler (TUREB, 2024), sektörel raporlar, akademik literatür ve uygulayıcı deneyimlerine dayalı saha gözlemleri analiz edilmiştir. Elde edilen bu metinler üzerinden tematik analiz uygulanmış ve yasa değişikliklerine yönelik temel temalar belirlenmiştir. Her bir tema, daha sonra uzman odaklı beyin fırtınası tekniği ile madde önerilerine dönüştürülmüştür.

Bu şekilde oluşturulan ön madde havuzu, Netemeyer vd.'nin (2003) de vurguladığı biçimde hem kuramsal kapsayıcılığı hem de hedef kitlenin bağlamsal gerçekliğini dikkate alacak şekilde yapılandırılmıştır. Oluşturulan ilk madde havuzu 58 maddeden oluşmakta olup, bu maddeler 7 tematik boyut altında yapılandırılmıştır. Bunlar:

Mesleğe Kabul Süreci, Eğitim Programları, Yabancı Dil ve Türkçe Rehberliği, Taban Ücretler, Sektörel Etkiler, Fırsat Eşitliği ve Genel Değerlendirme'dir.

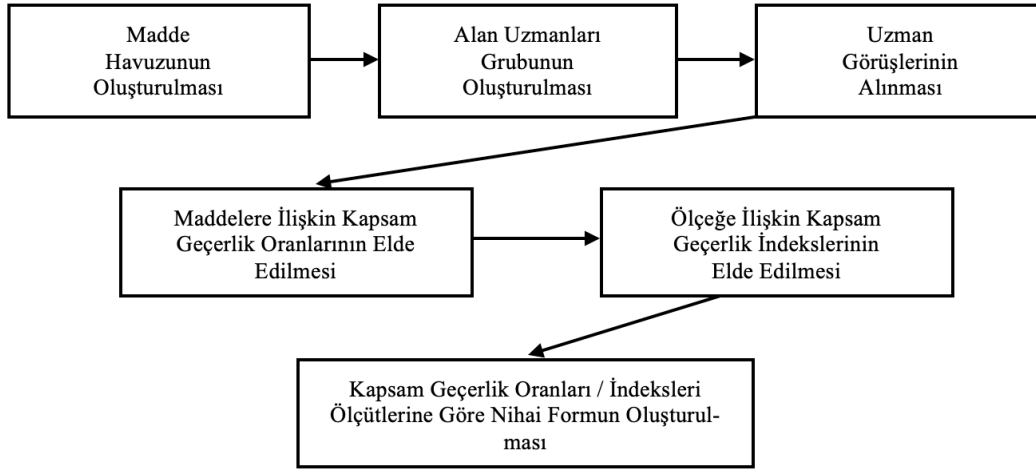
3.2. Kuramsal ve deneysel süreçte kullanılan teknikler

Bilimsel araştırmalarda ölçme, incelenen özelliklerin belirli kurallar çerçevesinde gözlemlenebilir ve ölçülebilir verilere dönüştürülmesi sürecidir (Arıkan, 2013; Erkuş, 2012). Sağlıklı bir ölçme süreci; ölçülmek istenen yapının açık biçimde tanımlanmasını, gözlemlenebilir olmasını ve sistematik bir ölçüt çerçevesinde temsil edilmesini gerektirir. Bu süreçte kullanılan ölçme araçları, belirli kuramsal ilkelere dayalı olarak geliştirilen ve literatürde ölçek olarak tanımlanan standartlaştırılmış yapılardır (Arıkan, 2013).

Ölçek geliştirme çalışmaları temel olarak kuramsal ve deneysel yaklaşımlar çerçevesinde yürütülmektedir (Yurdugül, 2005a). Kuramsal yaklaşımda, ölçülmek istenen yapının boyutları literatüre dayalı olarak belirlenirken; deneysel yaklaşımda, faktör yapıları istatistiksel analizler yoluyla ortaya konulmaktadır. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri bu sürecin temel araçlarıdır. Sağlam bir ölçme aracı geliştirebilmek için her iki yaklaşımın birlikte kullanılması, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini artırır.

3.2.1. Kuramsal süreç

Literatürde benzer şekilde ölçek geliştirilen çalışmalarda (Karamustafa vd., 2016; Kılıçhan, 2016; Kılıçhan vd., 2022) da görüldüğü gibi, kuramsal ölçek geliştirme süreci belirli aşamalar çerçevesinde ilerlemektedir (Şekil 1). Bu sürecin ilk adımında, alan uzmanlarından oluşan odak grupları oluşturulmakta ve bu grupların katkılarıyla ölçek tasarımına dâhil edilecek madde havuzu belirlenmektedir. Ardından, bu ön madde listesi daha geniş bir uzman grubunun değerlendirmesine sunulmakta ve her bir maddenin içerik geçerliliği, Lawshe (1975) tarafından önerilen formül üzerinden hesaplanan Kapsam Geçerlilik Oranı (KGO) ve Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGI) ile değerlendirilmektedir (McGartland vd., 2003; Yurdugül, 2005b).

Şekil 1. Kuramsal ölçek geliştirme süreci
Kaynak: Lawshe (1975)'den oluşturulmuştur.

Bu süreç, özünde nitel olan uzman değerlendirmelerinin istatistiksel yöntemlerle sayısallaştırılmasını ve yorumlanabilir hâle getirilmesini mümkün kılmaktadır. Eğer ölçeğin doğrudan hedef kitlesine uygulanması mümkün değilse, geliştirilen madde havuzu öncelikle uzmanlara sunulur ve bu maddelerin geçerliliği test edilir. Madde havuzu, içerik geçerliliği analizine tabi tutulmadan önce, akademisyenler ve uygulayıcılardan oluşan bir uzman grubu tarafından dil ve kavramsal uygunluk açısından ön değerlendirmeye alınmıştır. Bu ön değerlendirme aşamasında, madde açıklığına, anlam netliğine ve boyut temsiliyetine ilişkin geri bildirimler toplanmıştır. Ardından, içerik geçerliliği analizinde Lawshe (1975) yöntemi kullanılmıştır. Uzmanların maddeleri “gerekli”, “yararlı ancak gerekli değil” veya “gerekli değil” olarak değerlendirdiği bu süreçte her bir madde için Kapsam Geçerlilik Oranı (KGO) ve Kapsam Geçerlilik İndeksi (KGI) hesaplanmıştır. Her bir maddenin KGO değeri hesaplanırken dikkate alınan oran, maddeyi “gerekli” olarak değerlendiren uzman sayısının, toplam uzman sayısının yarısından ne kadar fazla olduğu ile ilişkilidir. KGO formülü şu şekildedir:

$$\text{Kapsam Geçerlilik Oranı} = \frac{Ne - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

Bu formülde;

Ne: “Gerekli” seçeneğini işaretleyen uzmanların sayısını,

N: Toplam uzman sayısını ifade eder.

Bu formüle göre, uzmanların yarısından azı “gerekli” derse $KGO < 0$, tam olarak yarısı “gerekli” derse $KGO = 0$, yarısından fazlası “gerekli” olarak değerlendirirse $KGO > 0$ olur. Negatif veya sıfır değer taşıyan maddelerin ölçekten çıkarılması önerilmektedir (Karamustafa vd., 2016; Kılıçhan vd., 2022; McGartland vd., 2003; Yurdugül, 2005a).

KGO değeri pozitif olan maddelerin istatistiksel anlamlılığı, uzman sayısına göre belirlenen minimum eşik değerlerle karşılaştırılarak değerlendirilmektedir. Lawshe (1975) tarafından oluşturulan referans tablosunda, her uzman sayısına karşılık gelen minimum KGO değerleri yer almaktadır. Örneğin, 14 uzmanla yapılan bir çalışmada bir maddenin anlamlı kabul edilebilmesi için KGO değerinin en az 0,49 olması gerekmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Uzman sayısına göre minimum kapsam geçerlik oranı değerleri

Uzman sayısı	Minimum değer	Uzman sayısı	Minimum değer
5	0.99	13	0.54
6	0.99	14	0.51
7	0.99	15	0.49
8	0.78	20	0.42
9	0.75	25	0.37
10	0.62	30	0.33
11	0.59	35	0.31
12	0.56	40+	0.29

$p < 0.05$

Analiz sonucunda KGO değeri 0,51’in altında kalan maddeler ölçekten dışlanmış, içerik bakımından yetersiz veya tekrar eden ifadeler sadeleştirilmiş ve ölçeğin ön formu oluşturulmuştur. Bu sistematik yaklaşım, DeVellis’in (2017) ve Netemeyer vd.’nin (2003) vurguladığı gibi, ölçülmek istenen yapının kuramsal temellerini, içerik geçerliliğini ve kavramsal temsiliyetini sağlamayı amaçlamaktadır.

3.2.2. Deneysel süreç

Ölçek geliştirme sürecinin deneysel aşaması, kuramsal olarak oluşturulan madde havuzunun hedef kitleye benzer özellikler taşıyan bir örneklem üzerinde uygulanarak istatistiksel olarak test edilmesine dayanmaktadır. Bu aşamada, maddelerin ölçülmek istenen yapıyı temsil etme düzeyi, faktör yapısı ve psikometrik özellikleri ampirik veriler aracılığıyla değerlendirilmiştir (Yurdugül, 2005a; Yurdugül, 2005b).

Deneysel sürecin temel analiz aracı faktör analizidir. Faktör analizi, ölçek maddelerinin hangi alt boyutlar altında toplandığını ve maddelerin faktörlerle ilişkilerini belirlemeye yönelik çok değişkenli bir tekniktir (DeVellis, 2017). Bu süreçte, pilot uygulama ile elde edilen veriler temizlenmiş; ardından Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Faktör yapısının belirlenmesinin ardından ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach’s Alpha katsayısı ile test edilmiş ve 0,70 ve üzeri değerler yeterli kabul edilmiştir (Nunnally & Bernstein, 1994). Tüm analizler sonucunda, ölçülmek istenen yapıyı en iyi temsil eden maddeler seçilerek geçerli ve güvenilir nihai ölçek formu oluşturulmuştur.

3.3. Ölçmek istenilen yapının açık bir şekilde tanımlanması

7500 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 6326 sayılı Kanun’un kapsamlı bir revizyonu niteliğinde olup, mesleğe kabul, eğitim süreçleri, yabancı dil yeterliliği, Türkçe rehberlik, ücretlendirme ve meslek örgütlenmesi gibi temel alanlarda önemli değişiklikler getirmiştir. Bu düzenlemeler, meslek mensupları arasında hem olumlu hem de eleştirel tepkilere yol açmıştır.

Bu çalışmada ölçülmek istenilen yapı, turist rehberliği alanında faaliyet gösteren bireylerin yeni meslek yasasına ilişkin düşünce, tutum ve değerlendirmelerinden oluşan algı yapısıdır. Algı, bireylerin yasal düzenlemeleri nasıl anlamlandırdıkları ve bu düzenlemelerin mesleklerine etkilerini nasıl değerlendirdikleriyle ilişkilidir (Eagly & Chaiken, 1993; Tyler, 1990). Bu algı, yalnızca bilgi düzeyini değil, aynı zamanda duygusal tutumları, mesleki yansımaları ve yapısal kabulleri de kapsar. Bu bağlamda çalışma, turist rehberliği paydaşlarının 7500 sayılı Kanun’a yönelik algılarını çok boyutlu bir psikometrik yapı içinde ele alarak, yasal düzenlemelerin sahadaki etkilerinin değerlendirilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

3.4. Madde havuzu oluşturulması

Ölçek geliştirme sürecinin ilk aşamasında, 6326 ve 7500 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunları, 2024 yılında yayımlanan yeni yönetmelikler, sektörel analiz raporları, akademik literatür ve rehberlik uygulamalarına ilişkin saha deneyimlerinden yararlanılarak geniş kapsamlı bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bu ön çalışmanın amacı, yasa değişikliklerinin sektörde yarattığı algıyı yasa değişikiminin öngördüğü boyutlara göre değerlendirebilecek bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu doğrultuda, ilk etapta 58 maddelik bir madde listesi ortaya konmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Madde havuzu

Boyutlar ve madde numaraları	Ölçek maddeleri
1. Mesleki kabul süreci	1 1.1. Yeni düzenlemeler, turist rehberliği mesleğine erişimi kolaylaştırmıştır.
	2 1.2. Mesleğe kabul için getirilen kriterler, rehberlerin niteliklerini artırmayı amaçlamaktadır.
	3 1.3. Uzak Doğu dillerindeki kolaylıklar, turizm sektöründeki ihtiyaçlara cevap vermektedir.
	4 1.4. Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarına yönelik özel düzenlemeler olumlu bir adımdır.
	5 1.5. Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarının 100 saatlik eğitimle rehber olabilme şartı meslek için kalite kaybına neden olacaktır.
	6 1.6. Uzak Doğu dillerine yönelik kolaylıklar, turizmde dil ihtiyacını etkin bir şekilde karşılayacaktır.
	7 1.7. Yeni mesleğe kabul koşulları, adaletli ve erişilebilir düzeydedir.
	8 1.8. Bölgesel rehberlik ile ulusal rehberlik ayrımının korunması meslek için önemlidir.
	9 1.9. Adli sicil kaydı gerekliliği, meslek için etik bir zorunluluktur.
2. Eğitim programları ve sertifikalar	10 2.1. 100 saatlik eğitim programları, sahada rehberlerin yeterliliğini artırmaktadır.
	11 2.2. Eğitim programları, meslek icrası için gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmaktadır.
	12 2.3. Bölgesel ve ulusal rehberlik eğitimlerinin kapsamı yeterlidir.
	13 2.4. Eğitimlerin Bakanlık denetiminde yapılması kaliteyi artırmaktadır.
	14 2.5. Bölgesel ve ulusal rehberlik eğitimlerinin muhteviyatı turizm sektörünün ihtiyaçlarını karşılayacak niteliktedir.
	15 2.6. 100 saatlik kısa süreli eğitimlerin, kapsamlı bilgi sağlamada yetersiz olduğu düşünülmektedir.
	16 2.7. Bakanlık denetimindeki uygulama gezilerinin eğitimin kalitesine olumlu katkı sağladığı görülmektedir.
	17 2.8. 700 saatlik ulusal rehberlik eğitimi, mesleki bilgi ve becerileri geliştirmek için yeterlidir.
	18 2.9. Bakanlık tarafından düzenlenen eğitim programları, meslek standartlarını yükseltecektir.
	19 2.10. Eğitim sonunda yapılan sınavların, rehberlerin yeterliliğini değerlendirmede etkili olduğunu düşünüyorum.
	20 2.11. Uygulamalı gezi eğitimleri, mesleki deneyim açısından büyük önem taşımaktadır.
3. Yabancı dil ve türkçe rehberlik	21 3.1. Yabancı dil yeterlilik şartları, uluslararası standartlarla uyumludur.
	22 3.2. Türkçe rehberlik yapma hakkı, meslek için yeni fırsatlar sunmaktadır.
	23 3.3. Yabancı dil belgesi olmadan Türkçe rehberlik yapma imkânı adil bir düzenlemedir.
	24 3.4. Türkçe rehberlik ücretleri, mesleğin değerini artıracak şekilde belirlenmelidir.
	25 3.5. Yabancı dil yeterliliği için YDS'den 75 puan alma şartı meslek icrasında gerçekçi bir dil seviyesini temsil etmektedir.
	26 3.6. Türkçe rehberlik hizmetleri, yabancı dil bilmeyen rehberler için sektörde yeni fırsatlar yaratmaktadır.
	27 3.7. Yabancı dil yeterliliğini belgelemeyen rehberlere sadece Türkçe rehberlik yapma izni adil bir düzenlemedir.
4. Taban ücretler ve ekonomik düzenlemeler	28 4.1. Taban ücretlerin belirlenmesi rehberlerin ekonomik güvencesini sağlamaktadır.
	29 4.2. Türkçe rehberlik ücretlerinin, yabancı dil rehberliği ile eşitlenmesi gereklidir.
	30 4.3. Tur ücretlerine yönelik yazılı sözleşme şartı şeffaflığı artırmaktadır.
	31 4.4. Yeni ücret düzenlemeleri, rehberlerin haklarını koruyucu niteliktedir.
	32 4.5. Türkçe rehberlik için belirlenen ücretin yabancı dil rehberliğe kıyasla düşük olması adaletsizlik yaratmaktadır. (T)
	33 4.6. Ücret belirleme sürecine meslek kuruluşlarının dahil edilmesi, rehberlerin haklarını korumak adına olumlu bir adımdır.
	34 4.7. Transfer ve gece turları için belirlenen ücretlerin piyasa koşullarıyla uyumlu olduğunu düşünüyorum.
	35 4.8. Çalışma saatleri ve ücret politikalarıyla ilgili yeni düzenlemeler yeterince adildir.
5. Sektörel etkiler	36 5.1. Kanun değişiklikleri, turizm sektöründe rehberlik hizmetlerinin kalitesini artırmıştır.
	37 5.2. Rehberlik hizmetlerinin sınırlandırılması, sektör içinde rekabeti teşvik etmektedir.
	38 5.3. Değişiklikler, Türkiye'nin uluslararası turizm pazarındaki rekabet gücünü artırmaktadır.
	39 5.4. Düzenlemeler, küçük çaplı seyahat acentalarını destekleyici niteliktedir.
	40 5.5. Kanun değişiklikleri, turizm sektöründeki hizmet kalitesini artıracak bir dönüşüm sağlamaktadır.
	41 5.6. Farklı mesleklerden mezunlara rehberlik yapma hakkı tanınması, sektöre geniş bir perspektif kazandırmaktadır.
	42 5.7. Düzenlemelerin, küçük ölçekli acentaların çalışma koşullarını olumsuz etkileyebileceğini düşünüyorum. (T)
6. Fırsat eşitliği ve katılım	43 6.1. Farklı disiplinlerden mezunlara rehberlik yapma hakkı tanınması, sektörde çeşitliliği artırmaktadır.
	44 6.2. Eğitim ve sınav süreçleri, fırsat eşitliğini teşvik edecek şekilde düzenlenmiştir.
	45 6.3. Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarının desteklenmesi, kültürel miras tanıtımına katkı sunmaktadır.
	46 6.4. Kanunun getirdiği düzenlemeler, meslek içi fırsat eşitliğini sağlamada yeterli değildir. (T)
	47 6.5. Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarına tanınan ayrıcalıklar, diğer disiplinlerdeki mezunlar için dezavantaj oluşturabilir. (T)
	48 6.6. Türkçe rehberlik düzenlemesi, daha önce yabancı dil şartını karşılayamayan adaylara eşitlikçi bir çözüm sunar.
7. Genel değerlendirme	49 7.1. 7500 sayılı kanun değişiklikleri, turist rehberliği mesleğine uzun vadeli katkılar sağlayacaktır.
	50 7.2. Düzenlemeler, sektörde standartları yükseltecek yenilikler içermektedir.
	51 7.3. Kanun değişiklikleri, turist rehberliği mesleğinin profesyonelleşmesine önemli katkılar sağlamıştır.
	52 7.4. Yeni düzenlemeler, rehberlerin mesleki itibarı üzerinde olumlu bir etki yaratmıştır.
	53 7.5. 7500 sayılı kanun değişikliği ile meslek kurallarının daha net bir çerçeveye oturtulduğuna inanıyorum.
	54 7.6. 7500 sayılı kanun değişiklikleri, sektörde uzun vadeli bir iyileşme sağlayacaktır.
	55 7.7. Yapılan düzenlemeler, meslek itibarını artıracak önemli bir adım olmuştur.
	56 7.8. Kanun değişiklikleri sonrası denetim ve uygulama süreçlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir. (T)
	57 7.9. Rehberlerin sosyal güvenceye erişimi ile ilgili düzenlemeler yeterlidir.
	58 7.10. Kanun değişikliği, turist rehberliği mesleğine olan ilgiyi artıracaktır.

*T: "Ters kodlanmış ifade" anlamında kullanılmıştır.

Hazırlanan madde havuzu, yasa değişikliğinin sektörel etkilerini hem yapısal hem de bireysel düzeyde inceleyecek şekilde tasarlanmıştır; her madde, yasa sonrası ortaya çıkan ana temaları temsil edecek biçimde yapılandırılmıştır. Bu temalar hem içerik analizi hem de uzman görüşleri doğrultusunda 7 alt boyutta sınıflandırılmıştır: (1) *Mesleğe Kabul Süreci*: Yeni yasa ile mesleğe giriş koşullarında yapılan düzenlemelerin rehber niteliğine, erişilebilirliğe ve meslekî kaliteye etkilerini sorgulayan maddeleri içermektedir. Bu boyutta, sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarına sağlanan avantajlar ile dil odaklı farklılıklar öne çıkmaktadır. (2) *Eğitim Programları ve Sertifikalar*: 100 saatlik kısa süreli kurslar ile ülkesel ve bölgesel rehberlik eğitimlerinin kapsamı, yeterliliği ve Bakanlık denetimindeki uygulamalı derslerin katkısı bu alt boyutta ele alınmaktadır. Eğitimlerin niteliği ve mesleğe hazırlayıcılığı önemli bir değerlendirme alanıdır. (3) *Yabancı Dil ve Türkçe Rehberlik*: 7500 sayılı yasa ile getirilen Türkçe rehberlik hakkı, yabancı dil şartına alternatif olarak tanımlanmış ve sektörde ciddi bir yapısal değişikliğe neden olmuştur. Bu boyutta dil yeterliliğinin adalet, erişim ve meslekî prestij açısından algılanış biçimi sorgulanmaktadır. (4) *Taban Ücretler ve Ekonomik Düzenlemeler*: Bakanlık tarafından belirlenen ücretler, Türkçe ve yabancı dil rehberliği arasındaki ekonomik ayrımlar, transfer/gece turu ücretleri gibi konulara dair algılar bu boyutta toplanmıştır. Aynı zamanda sözleşmeli çalışma zorunluluğu ve meslek örgütlerinin ücret politikasına katkısı da ele alınmaktadır. (5) *Sektörel Etkiler*: Yasa değişikliğinin ulusal turizm sektörüne, hizmet kalitesine, küçük acentalara ve Türkiye'nin uluslararası rekabet gücüne etkileri bu başlık altında ele alınmaktadır. (6) *Fırsat Eşitliği ve Katılım*: Farklı disiplinlerden mezunlara tanınan haklar, sınav ve eğitim süreçlerindeki adalet, Türkçe rehberlik yoluyla mesleğe erişim olanakları gibi konular, eşitlikçi bir perspektiften ele alınmaktadır. (7) *Genel Değerlendirme*: Bu boyutta, yasa değişikliğinin uzun vadeli etkilerine ilişkin genel algısı, sektörel standartlara katkısı, mesleki itibara yansımaları ve düzenlemenin bütüncül etkileri değerlendirilmektedir.

Her bir madde, 5'li Likert tipi (1 = Kesinlikle Katılmıyorum - 5 = Kesinlikle Katılıyorum) derecelendirme ile yanıtlanmak üzere tasarlanmıştır. Madde formülasyonlarında yalınlık, açıklık ve algılanabilirlik ilkeleri gözetilmiştir. Ayrıca, bazı maddeler ters madde olarak yapılandırılacak şekilde, ölçekteki yönlü yanıt hatalarının kontrol altına alınması amaçlanmıştır. Bu tematik yapı, yasanın farklı yönlerine ilişkin katılımcıların tutumlarını hem bütüncül hem de ayrıntılı bir şekilde analiz edebilecek niteliktedir. Geliştirilen madde havuzu, sonraki aşamada alan uzmanlarının dikkatine sunulmuş, kapsam geçerlik analizi ile değerlendirilmiş ve istatistiksel analizlerle yapı geçerliği sınanarak ölçeğin nihai formu oluşturulmuştur.

3.5. Kapsam geçerliliği için alan uzmanları grubunun oluşturulması

Madde havuzunun oluşturulma süreciyle eşzamanlı olarak, geliştirilen maddelerin kapsam geçerliliğini değerlendirmek amacıyla alan uzmanlarının görüşlerinden yararlanılmıştır. Bu süreçte, hem ilgili literatürden elde edilen kuramsal bilgiler hem de özellikle sosyal medya platformları ve çeşitli elektronik iletişim kanalları aracılığıyla ulaşılan uzmanlardan elde edilen veriler temel alınmıştır. Ölçek maddelerinin içeriğe uygunluğunu değerlendirmek üzere, akademisyenler ve sektörde aktif olarak görev yapan uygulayıcılardan oluşan bir uzman grubu oluşturulmuştur. Söz konusu uzmanların mesleki dağılımı ve profili Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Alan uzmanlarının dağılımı

Alan uzmanlarının dağılımı						
<i>Akademisyenler</i>						
Profesör	Doçent	Doktora öğretim üyesi	Öğretim görevlisi	Araştırma görevlisi	Toplam	
5	10	10	20	10	55	
<i>Uygulayıcılar</i>						
Seyahat acentaları			Turist rehberleri		Toplam	
40			184		224	
Genel toplam						279
Değerlendirmede bulunan alan uzmanlarının dağılımı						
<i>Akademisyenler</i>						
Profesör	Doçent	Doktora öğretim üyesi	Öğretim görevlisi	Araştırma görevlisi	Toplam	
-	3	1	1	-	5	
<i>Uygulayıcılar</i>						
Seyahat acentaları			Turist rehberleri		Toplam	
1			8		9	
Genel toplam						14

Madde havuzu oluşturma süreci sonucunda elde edilen toplam 58 maddeyi içeren değerlendirme formu kapsam geçerliliğinin sınanması için 20 Aralık 2024'te toplam 279 alan uzmanına elektronik posta ve sosyal medya aracılığıyla gönderilmiştir. Geri dönüşlerin az olması üzerine 27 Aralık 2025 ve 6 Ocak 2025 tarihlerinde hatırlatıcı

e-postalar gönderilmiş ve süreç 15 Ocak 2025 tarihinde tamamlanmıştır. Değerlendirmede yer alan alan uzmanlarına ilişkin dağılım Tablo 3'te verilmektedir.

Madde havuzu, Lawshe (1975) tekniği çerçevesinde kapsam geçerlik analizi için akademisyenler, rehberler ve seyahat acentesi temsilcilerinden oluşan 14 kişilik bir uzman paneline sunulmuştur. Uzmanlardan her maddeyi “uygun”, “uygun değil” veya “uygun ancak düzeltilmeli” biçiminde derecelendirmeleri istenmiş; her madde için Kapsam Geçerlik Oranı (CVR) hesaplanmıştır.

3.6. Maddelere ilişkin kapsam geçerlilik oranı'nın hesaplanması

Ölçek geliştirme sürecinde madde havuzunun geçerliliğinin sınanabilmesi için alan uzmanlarının değerlendirmeleri kritik önem taşımaktadır (DeVellis, 2014). Bu doğrultuda, uzmanlardan her bir maddenin ölçülmek istenen yapıya uygunluğu (Lawshe, 1975) değerlendirilmiş, bazı maddelerin ifadeleri sadeleştirilmiş, benzer maddeler birleştirilmiş ve madde yapıları yeniden düzenlenmiştir. Yapılan bu düzenlemeler sonucunda güncellenen ölçek maddelerine ilişkin değerlendirmeler Tablo 4'te sunulmaktadır.

Her bir ölçek maddesine ilişkin Kapsam Geçerlik Oranı (KGO), Lawshe (1975) tekniğine göre hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucunda elde edilen KGO değerleri, anlamlılık düzeyi $\alpha = 0.05$ olacak şekilde değerlendirilmiş; yalnızca bu eşik değer üzerinde kalan maddeler, ölçeğin nihai formuna dâhil edilmiştir. KGO hesaplamaları her bir madde için ayrı ayrı yapılmış, nihai değerlendirmede ise maddelerin ortalama KGO puanları esas alınarak genel kapsam geçerlik düzeyi belirlenmiştir. Ölçülmek istenen yapı birden fazla alt boyuttan oluştuğunda, her bir boyutun geçerliliğini bağımsız olarak test edebilmek amacıyla her alt boyut için ayrı ayrı KGO ve KGİ hesaplanmıştır (Lawshe, 1975). Bu yaklaşım, ölçeğin hem bütünsel hem de boyutsal düzeyde geçerliliğini güvence altına almayı amaçlamaktadır.

Tablo 4'te de sunulduğu gibi, ölçekte yedi farklı boyut olduğu varsayılırsa “mesleğe kabul koşulları (KGİ > 0.72)”, “eğitim programları (KGİ > 0.77)”, “yabancı dil ve Türkçe rehberlik (KGİ > 0.60)”, “taban ücretler ve ekonomik düzenlemeler (KGİ > 0.69)”, “sektörel etkiler (KGİ > 0.57)”, “fırsat eşitliği ve katılım (KGİ > 0.68)” ve “genel değerlendirme (KGİ > 0.59)” boyutlarında ulaşılan KGİ oranlarının ölçeklerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p < 0.05$) ifade edilebilir.

Analiz sonuçlarına göre:

- Toplam 58 maddeden 42 tanesi (yaklaşık %72.4) kapsam geçerliği açısından kabul edilebilir bulunmuştur.
- Ortalama kapsam geçerlik oranı kritik değeri 0.517 olup, bu değer uzmanlar arasında genel bir görüş birliğine işaret etmektedir. Kapsam Geçerlik Oranı, kritik değer altında kalan ve Tablo 5'te “*” sembolü ile gösterilen 16 adet madde şunlardır: 2.3./2.4./2.5./2.7./2.8./2.9./3.1./3.6./4.6./4.7./5.2./5.3./6.3./7.6./7.7./7.9.
- Uzman görüşleri doğrultusunda, 4.8. Maddede yer alan “Çalışma saatleri ve ücret politikalarıyla ilgili yeni düzenlemeler yeterince adildir.” ifadesinin, turist rehberliği mesleğinde yasal olarak belirlenmiş bir mesai saati uygulamasının bulunmaması ve maddenin birden fazla kavramı (çalışma saatleri ve ücret politikaları) aynı anda ölçmeye çalışması nedeniyle içerik açısından anlam belirsizliği taşıdığı değerlendirilmiştir. Bu gerekçelerle söz konusu maddenin ölçekten çıkarılması uygun görülmüştür.
- Kabul edilen maddelerin, kritik eşik değerini geçtiği ve ölçülmek istenen yapıyı temsil etme düzeylerinin uzmanlarca yeterli bulunduğu görülmektedir.

Bu bulgular, ölçeğin maddelerinin büyük bir kısmının uzmanlar tarafından geçerli ve uygun bulunduğunu ve ölçmek istenen yapıyı yeterli düzeyde temsil ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte, KGO değeri düşük olan bazı maddelerin içerik veya ifade biçimi açısından gözden geçirilerek elenmesi ya da yeniden yapılandırılması gerektiği söylenebilir. Bu kapsam, geçerlik değerlendirmesi, ölçeğin sonraki aşamalarda yapılacak faktör analizi ve güvenilirlik testleri için sağlam bir ön seçim süzgeci işlevi görmektedir.

3.7. KGO'ya göre ölçek formunun oluşturulması

KGO'ların hesaplanmasının ardından, öncelikle Lawshe tekniğine göre 14 alan uzmanına denk gelen 0,51 minimum değerinin altında kalan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Daha sonra minimum değer üzerindeki maddelerin ortalaması alınarak kapsam geçerlik indeksleri hesaplanmış ve ölçeğin tüm boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Uzman görüşlerine göre yapılan ifade revizyonları, boyutlarına göre sıralarının değişmesi ve kapsam geçerlilik indeksinin altında kalan (KGİ < 0.51) ölçek maddelerinin elenmesinden sonra elde edilen nihai ölçek formu Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 4. Uzman görüşlerine göre KGO ve KGi hesaplanması ve maddeler (Kritik değer: 0.51)

Boyutlar ve madde havuzu	Uygun	Uygun değil	Uygun ancak düzeltilmeli	Düzeltilme önerileri	Kapsam geçerlilik oranı (CVR)		
1. Mesleğe kabul koşulları	1	1.1.	11	3	0	0.57	
	2	1.2.	11	3	0	0.57	
	3	1.3.	11	3	0	0.57	
	4	1.4.	12	2	0	0.71	
	5	1.5.	13	0	1	İfadede değişiklik önerilmiştir	1
	6	1.6.	14	0	0	-	1
	7	1.7.	11	3	2	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.57
	8	1.8.	13	0	1	İfadede değişiklik önerilmiştir	1
	9	1.9.	12	2	1	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.71
	10	1.10.	11	2	1	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.57
Kapsam geçerlilik indeksi					0.72		
2. Eğitim programları	11	2.1.	11	1	1	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.7
	12	2.2.	12	1	1	-	1
	13	2.3.	10	5	0	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.42*
	14	2.4.	10	3	1	-	0.42*
	15	2.5.	7	7	0	İfadede değişiklik önerilmiştir	0*
	16	2.6.	13	0	1	-	1
	17	2.7.	4	10	0	İfadede değişiklik önerilmiştir	-0.42*
	18	2.8.	9	4	1	-	0.28*
	19	2.9.	6	8	0	İfadede değişiklik önerilmiştir	-0.14*
	20	2.10.	11	2	1	-	0.57
	21	2.11.	12	2	0	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.71
Kapsam geçerlilik indeksi					0.77		
3. Yabancı dil ve türkçe rehberlik	22	3.1.	8	6	0	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.14*
	23	3.2.	11	2	1	-	0.57
	24	3.3.	11	3	0	-	0.57
	25	3.4.	12	1	1	Maddenin boyutu değiştirilmeli	0.71
	26	3.5.	11	3	0	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.57
	27	3.6.	6	7	1	-	-0.14*
	Kapsam geçerlilik indeksi					0.60	
4. Taban ücretler ve ekonomik düzenlemeler	28	4.1.	11	3	0	-	0.57
	29	4.2.	12	1	1	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.71
	30	4.3.	11	3	0	-	0.57
	31	4.4.	13	1	0	-	0.85
	32	4.5.	11	3	0	-	0.57
	33	4.6.	10	4	0	-	0.42*
	34	4.7.	10	4	0	-	0.42*
	35	4.8.	13	0	1	Ölçekten Silinmeli*	0.85
Kapsam geçerlilik indeksi					0.69		
5. Sektörel etkiler	36	5.1.	11	2	1	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.57
	37	5.2.	7	7	0	-	0*
	38	5.3.	10	3	1	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.42*
	39	5.4.	11	2	1	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.57
	40	5.5.	11	3	0	-	0.57
	41	5.6.	11	3	0	-	0.57
	42	5.7.	11	3	0	-	0.57
Kapsam geçerlilik indeksi					0.57		
6. Fırsat eşitliği ve katılım	43	6.1.	11	3	0	-	0.57
	44	6.2.	11	3	0	-	0.57
	45	6.3.	10	4	0	-	0.42*
	46	6.4.	13	1	0	-	0.85
	47	6.5.	13	1	0	-	0.85
	48	6.6.	11	3	0	-	0.57
Kapsam geçerlilik indeksi					0.68		
7. Genel değerlendirme	49	7.1.	11	3	0	-	0.57
	50	7.2.	11	3	0	-	0.57
	51	7.3.	11	3	1	İfadede değişiklik önerilmiştir	0.57
	52	7.4.	11	3	0	-	0.57
	53	7.5.	11	3	0	-	0.57
	54	7.6.	6	8	0	-	-0.14*
	55	7.7.	6	8	0	-	-0.14*
	56	7.8.	11	3	0	-	0.57
	57	7.9.	6	8	0	-	-0.14*
	58	7.10.	12	2	0	-	0.71
Kapsam geçerlilik indeksi					0.59		

Tablo 5. KGO'ya göre ölçek formunun oluşturulması

Boyutlara göre numaralandırma		Maddeler
1. Mesleğe kabul koşulları	1	1.1. 1. Yeni düzenlemeler, turist rehberliği mesleğine erişimi kolaylaştırmıştır.
	2	1.2. 2. Mesleğe kabul için getirilen kriterler, rehberlerin niteliklerini artırmayı amaçlamaktadır.
	3	1.3. 3. Uzak Doğu dillerindeki kolaylıklar, turizm sektöründeki ihtiyaçlara cevap vermektedir.
	4	1.4. 4. Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarına yönelik özel düzenlemeler olumlu bir adımdır.
	5	1.5. 5. Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarının rehber olabilmesi için konulan 100 saatlik eğitim süresi koşulu yeterlidir.
	6	1.6. 6. Uzak Doğu dillerine yönelik kolaylıklar, turizmde dil ihtiyacını etkin bir şekilde karşılayacaktır.
	7	1.7. 7. Yeni mesleğe kabul koşulları adaletlidir.
	8	1.8. 8. Yeni mesleğe kabul koşulları erişilebilir düzeydedir.
2. Eğitim programları	9	2.1. 9. Bölgesel rehberlik ile ülkesel rehberlik ayrımının korunmuş olması meslek için önemlidir. (T)
	10	2.2. 10. Turist rehberinin misafirin bilgisi dışında alışveriş noktalarını önerme yasağı yerinde bir karardır.
	11	2.3. 11. 100 saatlik eğitim programları, sahada rehberlerin mesleki yeterliliğini artıracaktır.
	12	2.4. 12. Yönetmelikte detayları beyan edilen önlisans ve lisans eğitimleri dışındaki 100, 150 ve 700 saatlik eğitim programları, meslek icrası için gerekli bilgi ve beceriyi kazandıracaktır.
	13	2.5. 13. 100 saatlik eğitim süresi turist rehberliği mesleğinin gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneklerin elde edilmesinde yeterli olacaktır.
	14	2.6. 14. Eğitim programları sonunda yapılan sınavların, rehberlerin mesleki yeterliliğini değerlendirmede etkili olacaktır.
3. Yabancı dil ve Türkçe rehberlik	15	3.1. 15. Türkçe rehberlik yapma hakkı, meslek için yeni fırsatlar ve kapılar açacaktır.
	16	3.2. 16. Yabancı dil belgesi olmadan Türkçe rehberlik yapma imkânı adil bir düzenlemedir.
	17	3.3. 17. Yabancı dil yeterliliği için YDS'den 75 puan alma şartı meslek icrasında gerçekçi bir dil seviyesini temsil etmektedir.
	18	3.4. 18. Türkçe rehberlik hizmetleri, yabancı dil bilmeyen rehberler için sektörde yeni fırsatlar yaratmaktadır.
4. Taban ücretler ve ekonomik düzenlemeler	19	4.1. 19. Taban ücretlerin belirlenmesi rehberlerin ekonomik güvencesini sağlamaktadır.
	20	4.2. 20. Tur ücretlerine yönelik yazılı sözleşme şartı şeffaflığı artırmaktadır.
	21	4.3. 21. Yeni ücret düzenlemeleri, rehberlerin haklarını koruyucu niteliktedir.
	22	4.4. 22. Türkçe rehberlik için belirlenen ücretin yabancı dil rehberliğe kıyasla düşük olması adaletsizlik yaratmaktadır. (T)
	23	4.5. 23. Ücret belirleme sürecine meslek kuruluşlarının dahil edilmesi, rehberlerin haklarını korumak adına olumlu bir adımdır.
5. Sektörel etkiler	24	5.1. 24. Türkçe rehberlik ücretleri, mesleğin değerini artıracak şekilde belirlenmelidir.
	25	5.2. 25. Bu kanun değişikliği, turizm sektöründe rehberlik hizmetlerinin kalitesini artıracaktır.
	26	5.3. 26. Düzenlemeler, küçük ölçekli seyahat acentalarını destekleyici niteliktedir.
	27	5.4. 27. Bu kanun değişikliği turizm sektöründeki hizmet kalitesini artıracak bir dönüşüm sağlamaktadır.
	28	5.5. 28. Farklı mesleklerden mezunlara rehberlik yapma hakkı tanınması, sektöre geniş bir perspektif kazandırmaktadır.
	29	5.6. 29. Düzenlemelerin, küçük ölçekli acentaların çalışma koşullarını olumsuz etkileyebileceğini düşünüyorum.(T)
6. Fırsat eşitliği ve Katılım	30	6.1. 30. Farklı disiplinlerden mezunlara rehberlik yapma hakkı tanınması, sektörde çeşitliliği artırmaktadır.
	31	6.2. 31. Eğitim ve sınav süreçleri, fırsat eşitliğini teşvik edecek şekilde düzenlenmiştir.
	32	6.3. 32. Kanunun getirdiği düzenlemeler, meslek içi fırsat eşitliğini sağlamada yeterli değildir. (T)
	33	6.4. 33. Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarına tanınan ayrıcalıklar, diğer disiplinlerdeki mezunlar için dezavantaj oluşturabilir. (T)
	34	6.5. 34. Türkçe rehberlik düzenlemesi, daha önce yabancı dil şartını karşılayamayan adaylara eşitlikçi bir çözüm sunmaktadır.
7. Genel değerlendirme	35	7.1. 35. 7500 sayılı kanun değişiklikleri, turist rehberliği mesleğine uzun vadeli olumlu katkılar sağlayacaktır.
	36	7.2. 36. Düzenlemeler, sektörde standartları yükseltecek yenilikler içermektedir.
	37	7.3. 37. Kanun değişiklikleri, turist rehberliği mesleğinin profesyonelleşmesine önemli katkılar sağlayacaktır.
	38	7.4. 38. Yeni düzenlemeler, rehberlerin mesleki itibarı üzerinde olumlu bir etki yaratmıştır.
	39	7.5. 39. 7500 sayılı kanun değişikliği ile meslek kurallarının daha net bir çerçeveye oturtulduğuna inanıyorum.
	40	7.6. 40. Kanun değişiklikleri sonrası denetim süreçlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir. (T)
	41	7.7. 41. Kanun değişikliği, turist rehberliği mesleğine olan ilgiyi artıracaktır.

Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) öncesinde ölçek, 7500 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nda yapılan düzenlemeler temel alınarak 7 alt boyutta yapılandırılmıştır. Bu boyutlar; mesleğe kabul koşulları, eğitim programları, yabancı dil ve Türkçe rehberliği, taban ücret uygulamaları, disiplin ve denetim sistemi, belge yenileme ve mesleki faaliyet sürekliliği ile genel değerlendirme başlıklarından oluşmaktadır. Ölçek yapısı, yalnızca istatistiksel

kümelenmelere değil, yasa değişikliği sonrası ortaya çıkan tematik reform alanlarına da dayalı olarak oluşturulmuştur.

AFA sonucunda elde edilen faktörler, içeriksel ve kavramsal uyum gözetilerek bu temalar doğrultusunda adlandırılmıştır. Faktör isimlendirmelerinde, istatistiksel bulguların yanı sıra mevzuat temelli ve uygulamaya dönük bağlamsal tutarlılık da esas alınmıştır. Bu yaklaşım, ölçek boyutlarının kavramsal olarak bağlamdan bağımsız olarak ele alınamayacağını vurgulayan ölçek geliştirme literatürüyle de uyumludur (DeVellis, 2017; Netemeyer vd., 2003).

3.8. Pilot test yapılması

Pilot uygulama, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin ampirik verilerle ön değerlendirmeye tabi tutulduğu aşamadır. Bu uygulama, taslak ölçekte yer alan maddelerin yapısal ve içeriksel sorunlarını belirlemek ve ölçme aracının bilimsel tutarlılığını sağlamak amacıyla gerçekleştirilir (Altunışık, 2008; Ekiz, 2003; Robson, 2015). Bu kapsamda, 24-25 Şubat 2025 tarihlerinde Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Turizm Fakültesi, Van Meslek Yüksekokulu Turist Rehberliği Programı ve Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Bölümünde görev yapan öğretim elemanları ve öğrencilerden oluşan toplam 20 kişilik bir grup üzerinde pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonucunda ölçeğin ortalama 6 dakikada tamamlandığı ve katılımcıların anlamakta zorlandığı ya da yanıtlamaktan kaçındığı herhangi bir madde bulunmadığı belirlenmiştir.

3.9. Anakütle ve örneklem

Araştırmanın ana kütlelerini Türkiye’de Turizm Fakülteleri ve Meslek Yüksekokullarının Turist Rehberliği bölümleri ve programlarında görev alan akademisyenler, Türkiye’de Turist Rehberliği bölümleri ve programlarında eğitim gören öğrenciler, Türkiye’deki tüm eylemli turist rehberleri ve seyahat acentası işletmeleri oluşturmaktadır. Araştırmanın ana kütle için belirlenen kişi sayısı parametreleri Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Ana kütle (evren)

Araştırma ana kütle (evren)	N
1. Toplam Turist Rehberliği Bölüm ve Programlarında görev alan akademik personel sayısı	263 Kişi ¹
2. Toplam Turist Rehberliği Bölüm öğrenci sayısı	10.038 Kişi ²
3. Toplam eylemli turist rehberleri sayısı	9.707 Kişi ³
4. Toplam seyahat acentası sayısı	15.678 ⁴

¹ Türkiye’de Turist Rehberliği Bölüm ve Programlarında Görev Alan Akademik Personel Sayısı: Türkiye’de lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren üniversitelerde görev yapan öğretim elemanı sayısı, 2023 yılı itibarıyla toplam 263 olarak kaydedilmiştir. Bu öğretim elemanlarının 22’si vakıf üniversitelerinde, geri kalan kısmı ise devlet üniversitelerinde görev yapmaktadır. Ayrıca, turizm rehberliği lisans programı sunan üniversite sayısı 41 olup, bunların 3’ü vakıf üniversitesidir (Ceylan & Padır, 2022).

² Türkiye’de Turist Rehberliği Bölüm ve Programlarında Eğitim Gören Öğrenci Sayısı: Türkiye’de turist rehberliği eğitimi, lisans ve ön lisans düzeylerinde çeşitli üniversitelerde sunulmaktadır. 2022-2023 eğitim-öğretim yılı itibarıyla, lisans düzeyinde turist rehberliği programı bulunan 41 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerden 38’i devlet, 3’ü vakıf üniversitesidir. Toplamda, bu programlara kayıtlı öğrenci sayısı 10.038’dir; bunların 9.714’ü devlet üniversitelerinde, 324’ü ise vakıf üniversitelerinde eğitim görmektedir (İskender & Toköz, 2023).

³ Türkiye’deki Toplam Eylemli Profesyonel Turist Rehberi Sayısı: 2024 yılı itibarıyla, Turist Rehberleri Birliği’ne (TUREB) bağlı toplam 13.635 turist rehberi bulunmaktadır. Bunların 9707’si eylemli, 3928’i ise eylemsiz rehber statüsündedir (TUREB, 2024).

⁴ Türkiye’deki Toplam Seyahat Acentası Sayısı: 2023 yılı sonu itibarıyla, Türkiye’deki toplam seyahat acentası sayısı 15.678’e ulaşmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, 2025).

Ana kütlede yer alan kişi sayıları göz önüne alındığında (Tablo 6), tüm evrene ulaşmak mümkün olmayacağından, temsil gücü yüksek bir örneklem belirlenmesi gerekmektedir. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde DeVellis (2014) ve Doğan & Başokçu (2010) tarafından önerilen yöntemler dikkate alınmıştır. Buna göre, sağlıklı bir veri analizi yapabilmek için her bir ölçek maddesi için 5 ila 10 katı örneklem kullanılması önerilmektedir. Ayrıca, Comrey & Lee (1973), Siddiqui (2013) ve Büyüköztürk (2002) tarafından yapılan değerlendirmelere göre, en az 200 kişilik bir örneklem olmakla birlikte, 400 ve daha fazla kişiye ulaşılan bir örneklemin güvenli sonucu elde etmeye yardımcı olacağını savunmaktadırlar. Bu bilgiler doğrultusunda, geliştirilen ölçek için kaç katılımcıya ihtiyaç olduğu hesaplanmıştır. Araştırmada örneklem büyüklüğünü belirlerken Krejcie & Morgan (1970) tarafından önerilen hesaplama esas alınabilir. $N \geq 10.000$ olduğu durumlarda, örneklem büyüklüğünün sınırlı evren koşulları altında en az 370 kişi olması gerektiği belirtilmektedir. Çalışmada 41 maddelik bir ölçek geliştirildiği göz önüne alındığında, minimum 205 kişilik bir örneklem gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmada, üretilen ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizi sürecinde pilot test için DeVellis’in (2014) önerdiği tüm araştırma gruplarından rastgele seçilecek minimum 205 kişilik örneklem grubunun kullanılması uygun görülürken, ana araştırmanın uygulanacağı çalışmada tabakalı örnekleme (stratified sampling) yöntemi kullanılması uygun görülmüştür. Tabakalı örnekleme, ana kütlede yer alan farklı alt grupların (örneğin akademisyenler,

öğrenciler, rehberler ve seyahat acentaları) temsiliyetini sağlamak için en uygun yöntemlerden biridir (Creswell, 2014). Bu yöntemle, her alt grubun popülasyon içindeki oranları dikkate alınarak örneklem belirlenmektedir. Tabakalı örnekleme çerçevesinde örneklem büyüklüğü Tablo 7’de görüldüğü şekliyle hesaplanmıştır.

Tablo 7. Araştırma örnekleme

Tabaka (grup)	Ana kütle büyüklüğü (n)	Ana kütle içindeki oranı (%)	Önerilen örneklem sayısı	Örneklem içindeki oranı (%)	Örnekleme metodu
Turist rehberi akademisyenler	263	0.74	40	7.8	Kolayda örnekleme
Turist rehberliği öğrencileri	10.038	28.1	150	29.4	Kolayda örnekleme
Eylemli turist rehberleri	9.707	27.2	140	27.5	Kolayda örnekleme
Seyahat acentası işletmeleri	15.678	43.9	180	35.3	Kolayda örnekleme
Toplam	35.686	100	510	100	Kolayda örnekleme

3.10. Ölçeğin Uygulanması

Oluşturulan anket formu üç bölümden oluşmaktadır: (1) 41 maddeden oluşan ve 5’li Likert tipi yapılandırılan “Turist Rehberliği Meslek Kanunu’na Yönelik Algı Ölçeği”, (2) kişilik özelliklerinin kontrol değişkeni olarak değerlendirilmesine imkân tanıyan 10 maddeli “Kişilik Ölçeği” (Atak, 2013) ve (3) katılımcılara ait demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, meslek, eğitim düzeyi vb.). Bu çalışmada yalnızca ölçek geliştirme ve doğrulaması yapılmıştır.

Ölçeğin uygulanabilirliğini artırmak amacıyla, anket formu Google Formlar aracılığıyla çevrimiçi ortama aktarılmıştır. Veri toplama süreci, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu’nun 04.04.2025 tarihli ve 108 sayılı kararı ile onaylandıktan sonra başlatılmıştır. Ölçeğe ait bağlantı erişim linki, 23 Nisan - 18 Mayıs 2025 tarihleri arasında e-posta, çevrim içi mesajlaşma uygulamaları ve kişisel iletişim ağları yoluyla hedef örnekleme grubuna ulaştırılmış; katılımcılardan ankete yanıt vermeleri istenmiştir. Belirtilen uygulama süreci sonunda toplam 445 katılımcıdan veri elde edilmiştir. Bu doğrultuda, örneklem büyüklüğünün istatistiksel analizler için yeterli olduğu kabul edilerek 18 Mayıs 2025 tarihinde veri toplama sürecine son verilmiş ve analiz aşamasına geçilmiştir. Katılımcı profiline ilişkin bulgular, örneklemin turist rehberliği alanının farklı paydaşlarını dengeli biçimde temsil ettiğini göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu eylemli turist rehberlerinden (%86.8) oluşurken, eylemsiz rehberlerin oranı %13.2’dir. Bu dağılım, çalışmanın saha deneyimine dayalı algıları yansıtmaya kapasitesinin yüksek olduğunu göstermektedir (Tablo 8). Katılımcıların önemli bir bölümünün üniversitelerin lisans düzeyindeki rehberlik programlarından mezun olduğu (%60.8), %28.8’inin kokart sahibi olduğu, önemli bir bölümünün ekonomik açıdan orta ve üzeri gelir düzeyinde konumlandığı belirlenmiştir. Yaş dağılımında 51 yaş ve üzeri grubun (%37.1) en yüksek orana sahip olması, örneklemin mesleki deneyim açısından olgun bir profili yansıttığını göstermektedir. Medeni durum ve cinsiyet dağılımları, örneklemin dengeli bir sosyodemografik yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Mesleki deneyim süresi açısından en yoğun grubun 2-7 yıl (%30.6) ve 8-13 yıl (%26.4) aralıklarında yer aldığı görülmektedir. Bu durum, örneklemin büyük bölümünün mesleğin aktif üretim döneminde yer alan bireylerden oluştuğunu göstermektedir. Çalışma statüsünde ise bağımsız tam zamanlı çalışan rehberlerin (%57.7) açık ara çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. Katılımcıların büyük bölümü (%73.8) hem yerli hem de yabancı gruplara hizmet verdiğini belirtmiştir. Bu bulgu, rehberlerin çok yönlü bir müşteri profiline hizmet sunduğunu göstermektedir. Bağlı olunan oda dağılımı, Türkiye genelinde rehberlik mesleğinin coğrafi olarak dengeli biçimde temsil edildiğini göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, örneklem; eğitim, deneyim, statü ve mesleki roller açısından yüksek çeşitlilik gösteren, sektör ve akademiyi birlikte temsil eden güçlü bir profil sunmaktadır. Bu yapı, geliştirilen algı ölçeğinin farklı bakış açılarını kapsama ve genellenebilirlik düzeyini artırma açısından önemli bir avantaj sağlamaktadır.

4. Analiz

Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri çok boyutlu istatistiksel yöntemler çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Öncelikle veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği testi ve Bartlett küresellik testi uygulanmıştır. Bu ön koşullar sağlandıktan sonra, ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmış ve faktör yapısının belirginleşmesi için Varimax döndürme yöntemi tercih edilmiştir. Faktör analizinde, 0,50’nin altında faktör yüküne sahip olan maddeler ölçekten çıkarılarak analiz yeniden yapılandırılmıştır. Her bir alt boyutta yer alan maddelerin homojenliğini ve tutarlılığını değerlendirmek üzere Cronbach’s Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Bu analizler sonucunda geliştirilen ölçeğin, psikometrik açıdan güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu ortaya konmuştur.

Tablo 8. Katılımcıların demografik ve mesleki özellikleri (N = 445)

Değişken	Kategori	n	%
Turist rehberliği türü	Eylemli	125	86.8
	Eylemsiz	19	13.2
Rehberlik eğitimi	Bakanlık sertifika programı	24	15.2
	Ön lisans	29	18.4
	Lisans	96	60.8
	Yüksek lisans	9	5.7
Kokart durumu	Var	128	28.8
	Yok	317	71.2
Gelir düzeyi	Düşük	83	18.7
	Ortanın altı	25	5.6
	Orta	179	40.2
	Ortanın üstü	87	19.6
	Yüksek	71	16.0
Eğitim düzeyi	İlköğretim	33	7.4
	Lise	96	21.6
	Ön lisans	101	22.7
	Lisans	123	27.6
	Lisansüstü	92	20.7
Meslek	Seyahat acentası işletmecisi	186	41.8
	Öğrenci	85	19.1
	Turist rehberi	79	17.8
	Akademisyen, turist rehberi	40	9.0
	Akademisyen	13	2.9
	Diğer (karma meslekler)	42	9.4
Yaş	21–30	124	27.9
	31–40	86	19.3
	41–50	70	15.7
	51 ve üzeri	165	37.1
Medeni durum	Bekar	202	45.4
	Evli	243	54.6
Cinsiyet	Kadın	188	42.2
	Erkek	257	57.8
Mesleki deneyim	1 yıl ve altı	14	9.7
	2–7 yıl	44	30.6
	8–13 yıl	38	26.4
	14–19 yıl	30	20.8
	20–25 yıl	11	7.6
	26 yıl ve üzeri	7	4.9
Çalışma statüsü	Acentaya bağlı tam zamanlı	4	2.8
	Acentaya bağlı sezonluk	4	2.8
	Bağımsız sezonluk	52	36.6
	Bağımsız tam zamanlı	82	57.7
	Yalnız yerli	22	15.2
Hizmet verilen grup	Yalnız yabancı	16	11.0
	Yerli ve yabancı	107	73.8
Bağlı oda	ADRO	7	5.0
	ANRO	7	5.0
	ARO	7	5.0
	ATRO	24	17.0
	BURO	5	3.5
	ÇARO	6	4.3
	GARO	2	1.4
	İRO	13	9.2
	İZRO	14	9.9
	MURO	8	5.7
	NERO	20	14.2
ŞURO	22	15.6	
TRO	6	4.3	

4.1. Güvenirlik analizi

Güvenirlik, bir ölçme aracının tutarlı, hatadan arındırılmış ve yinelenabilir sonuçlar üretme derecesidir; başka bir ifadeyle, aynı koşullar altında yinelenmeli ölçümlerde benzer puanlar elde edilmesini ifade eder (Nunnally & Bernstein, 1994; DeVellis, 2017). Ölçek geliştirme sürecinde güvenilirlik, geçerlik kanıtlarının önkoşulu ve tamamlayıcısıdır: iç tutarlılık (örn. Cronbach'ın alfa katsayısı), zamana karşı kararlılık (test-tekrar test) ve değerlendiriciler arası uyum boyutları, maddelerin aynı yapıyı ne ölçüde ortaklaşa yansıttığını ve ölçüm hatasını ne ölçüde azalttığını gösterir (DeVellis, 2017; Kline, 2016). Özellikle alfa katsayısı, maddelerin homojenliğini ve ölçeğin ölçtüğü yapıya ilişkin içsel tutarlılığı özetleyen pratik bir göstergedir; bununla birlikte çok yüksek alfa değerleri (> 0.95) maddeler arası anlamsal tekrar olasılığına işaret edebileceğinden içerik fazlalığı açısından dikkatle yorumlanmalıdır (Tavakol & Dennick, 2011). Bu nedenlerle güvenilirlik analizi, madde havuzunun artırılması, boyutların sınanması ve nihai formun ölçme doğruluğunun güvence altına alınması açısından ölçek geliştirme çalışmalarının kurucu bir bileşenidir (DeVellis, 2017; Ghasemi & Zahediasl, 2012; Nunnally & Bernstein, 1994). Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach alfa (α) katsayısı ile değerlendirilmiştir. Literatürde $\alpha \geq 0.70$ "kabul edilebilir", $\alpha \geq 0.80$ "iyi", $\alpha \geq 0.90$ "çok iyi" güvenilirlik düzeyi olarak yorumlanır (Hair vd., 2017a; Nunnally & Bernstein, 1994). Bu bağlamda çalışmanın iç tutarlılık çıktısı, ölçeğin 41 maddeden oluştuğunu ($N = 41$) ve $\alpha = 0.949$ (standartlaştırılmış maddelere göre $\alpha = 0.946$) değerlerine ulaşıldığını göstermektedir; bu sonuç, ölçek bütününde çok yüksek iç tutarlılığa işaret etmektedir.

4.2. Faktör analizi

Faktör analizi, çok değişkenli veride birlikte değişen maddeleri ortak gizil yapılarda (faktörlerde) toplayarak ölçme aracının kuramsal boyutlarını sınavan temel bir yöntemdir; ölçek geliştirmede yapı geçerliğine ilişkin en güçlü kanıtlardan birini üretir (DeVellis, 2017; Fabrigar & Wegener, 2012). Süreç tipik olarak iki aşamada yürütülür: Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA), madde havuzunun boyutsal örüntüsünü keşfeder; örneklem yeterliği (KMO), korelasyon matrisinin faktörlenebilirliği (Bartlett testi), faktör çıkarma ve döndürme seçenekleri (ör. varimax, promax) ile maddelerin faktör yükleri üzerinden yapılandırma yapılır. Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) ise kuramsal ölçüm modelini test eder; uygunluk indeksleri (χ^2/df , CFI, TLI, RMSEA, SRMR), madde yükleri ve hata terimleri aracılığıyla modelin veriye ne ölçüde uyduğunu değerlendirir (Hair et al., 2017a; Hu & Bentler, 1999; Kline, 2016). Geçerlik delillerinin bütüncül doğası gereği, yakınsak geçerlik (yükler, CR, AVE) ve ayırım geçerliği (Fornell-Larcker ölçütü, HTMT) birlikte ele alınmalı; AFA'daki bilgi DFA'da doğrulanmalı ve model, kuram-kanıt döngüsü içinde iyileştirilmelidir (Fornell & Larcker, 1981; Henseler vd., 2015). İleri düzey uygulamalarda, ölçüm değişmezliği (invariance) testleriyle farklı gruplar/zaman noktaları arasında ölçeğin aynı yapıyı eşdeğer biçimde ölçtüğü gösterilerek hem bilimsel genellenebilirlik hem de politika/uygulama güvenilirliği artırılır (Kline, 2016). Kısacası, faktör analizi yalnızca "istatistiksel bir prosedür" değil; madde tasarımından kuramın sınanmasına ve raporlamaya uzanan, ölçeğin bilimsel değerini taşıyan merkezi bir geçerlik mimarisidir (DeVellis, 2017; Hair vd., 2017a).

4.2.1. Ölçeğin yapısal geçerliği (AFA)

Veri setinin faktörlenebilirliği önce örneklem yeterliği ve küresellik varsayımları açısından sınanmıştır. KMO = 0.977 ve Bartlett küresellik testi $\chi^2(595) = 24.202,923$; $p < 0.001$ bulunmuş, böylece veri matrisinin faktör analizine mükemmel düzeyde uygun olduğu doğrulanmıştır (Hair vd., 2017a; Kline, 2016). Çıkarım yöntemi olarak Temel Bileşenler Analizi (PCA, değişken azaltma tekniği), döndürme olarak Varimax tercih edilmiştir; bu kombinasyon, boyutlar arası korelasyonun düşük varsayıldığı ölçek geliştirme çalışmalarında yaygın ve açıklayıcı bir yaklaşımdır (Costello & Osborne, 2005; Fabrigar & Wegener, 2012).

Ölçüm aracının boyutsal yapısını ortaya koymak üzere AFA, çıkarım yöntemi olarak Principal Axis Factoring (PAF; değişkenlerin ortak varyansını açıklayabilecek en az sayıda faktör elde etme tekniği) ve döndürme yöntemi olarak Varimax (Kaiser normlu) kullanılmıştır. Faktör sayısı özdeğer > 1 ve kırılma grafiği (scree) birlikte değerlendirilerek belirlenmiştir. Madde korunumu için yük eşiği $\lambda \geq 0.50$ benimsenmiş; çift yüklenme durumunda (ör. ikinci en yüksek yük ≥ 0.45 veya birincil-ikincil farkı < 0.20) madde modelden çıkarılmıştır. Negatif yük veren maddeler, toplam puanın yön birliğini sağlamak amacıyla ters kodlanmıştır. Ölçütler ve uygulama sırası, raporun AFA/DFA bölümlerinde ayrıntılandırılmıştır (Costello & Osborne, 2005; Hair vd., 2017a; Kaiser, 1974).

Birinci tur analizde 20, 24 ve 29 numaralı maddeler 0,50 eşiğinin altında kaldığı için; 35 ve 40 numaralı maddeler ise iki ayrı faktöre yüklenme sorunu nedeniyle çıkarılmıştır. İkinci tur analizde 25 numaralı maddede çift yüklenme gerekçesiyle model dışına alınmış ve böylece nihai AFA çözümü elde edilmiştir. Nihai tabloda maddelerin eş kökenlilik değerleri 0.557-0.946 aralığındadır; bu dağılım, maddelerin ortak faktörlerce iyi temsil edildiğine işaret eder (Kline, 2016).

Nihai çözüm 3 faktörlü bir yapı ortaya koymuştur (Tablo 9). Döndürme öncesi özdeğerler sırasıyla $\lambda_1 = 21.657$, $\lambda_2 = 3.933$, $\lambda_3 = 2.744$ olup karşılık gelen açıklanan varyans yüzdeleri %61.877, %11.237 ve %7.839'dur. Varimax döndürme sonrasında varyans payları sırasıyla %46.962, %23.522 ve %10.470 olarak yeniden dağılmış; toplam açıklanan varyans %80.953 düzeyinde sabit kalmıştır. Sosyal bilimlerde %50 ve üzeri açıklanan varyans çoğu durumda yeterli görülürken, %80'in üzerindeki bu oran boyutsal yapının yüksek temsil gücüne işaret etmektedir (Hair vd., 2017a; Kline, 2016). Tabloda Madde 9 ve Madde 32'nin ilgili faktöre negatif yönde yüklendiği gözlenmiştir; bu maddeler ölçek puanının yön birliği için ters puanlanarak yorumlanmalıdır (DeVellis, 2017; Tavakol & Dennick, 2011).

Tablo 9. Ölçeğe ilişkin AFA sonucu

Madde	Faktör	Faktör yükü			Eşkökenlilik	Özdeğer	Açıklanan varyans		Ortalama	Alfa
		1	2	3			Çıkarım (%)	Rotasyon (%)		
Madde 12		0.848	-	-	0.755				2.94	
Madde 11		0.847	-	-	0.890				2.94	
Madde 13		0.839	-	-	0.779				2.81	
Madde 14		0.838	-	-	0.894				3.06	
Madde 7		0.838	-	-	0.919				2.86	
Madde 5		0.835	-	-	0.747				2.81	
Madde 4		0.832	-	-	0.946				2.94	
Madde 8		0.831	-	-	0.821				3.14	
Madde 27		0.825	-	-	0.719				2.89	
Madde 37		0.824	-	-	0.701				2.87	
Madde 31		0.822	-	-	0.902				2.85	
Madde 36		0.820	-	-	0.891	21.657	61.877	46.962	2.88	0.986
Madde 30		0.817	-	-	0.910				2.96	
Madde 38		0.812	-	-	0.868				2.86	
Madde 28		0.808	-	-	0.894				2.83	
Madde 2		0.801	-	-	0.905				3.00	
Madde 6		0.795	-	-	0.733				3.55	
Madde 39		0.791	-	-	0.822				2.81	
Madde 1		0.774	-	-	0.581				3.77	
Madde 3		0.759	-	-	0.681				3.81	
Madde 22		0.757	-	-	0.705				2.67	
Madde 33		0.757	-	-	0.557				3.08	
Madde 10		0.731	-	-	0.693				3.80	
Madde 17		0.701	-	-	0.912				3.77	
Madde 21		0.675	-	-	0.873				3.64	
Madde 34		-	0.882	-	0.860				3.44	
Madde 16		-	0.877	-	0.865				3.34	
Madde 15		-	0.873	-	0.659	3.933	11.237	23.522	3.45	0.942
Madde 18		-	0.853	-	0.721				3.54	
Madde 9		-	0.807	-	0.878				2.53	
Madde 32		-	0.784	-	0.918				2.58	
Madde 26		-	-	0.787	0.925				4.20	
Madde 41		-	-	0.780	0.903				4.03	
Madde 19		-	-	0.743	0.861	2.744	7.839	10.470	4.41	0.809
Madde 23		-	-	0.723	0.647				4.40	

Faktör Çıkarma Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi

Döndürme Yöntemi: Varimax

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliği: 0.977

Bartlett Küresellik Testi için Ki-Kare: 24202,923; sd: 595; $p < 0.000$

Açıklanan Toplam Varyans: %80.953

Ölçeğin Tamamı İçin Güvenirlik Katsayısı: 0.949

Cevap Seçenekleri: 1. Kesinlikle Katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Kısmen Katılıyorum-Kısmen Katılmıyorum, 4. Katılıyorum, 5. Kesinlikle Katılıyorum

Güvenirlik bulguları AFA sonuçlarını desteklemektedir. Faktör bazında $\alpha_1 = 0.986$, $\alpha_2 = 0.942$, $\alpha_3 = 0.809$; ölçek geneli için $\alpha = 0.949$ bulunmuştur. Bu değerler, iç tutarlılığın çok yüksek/güçlü olduğunu göstermektedir (Alpar, 2016; Nunnally & Bernstein, 1994). Sonuç olarak, AFA ölçeğinin kuramsal boyutlarının ayırt edici ve yakınsak geçerlik açısından belirlediğini; madde arıtımıyla birlikte ölçüm modelinin parsimonik ve istatistiksel olarak sağlam bir yapıya ulaştığını göstermektedir. İzleyen bölümde bu üç faktörlü ölçüm modelinin DFA ile uyum indeksleri üzerinden doğrulanması sunulacaktır.

Tablo 9’da görüleceği üzere, AFA’dan elde edilen üç boyut; madde içeriklerinin tematik bütünlüğü ve DFA’da doğrulanan ölçüm modeli dikkate alınarak Yeni Mesleki Koşullar, Rehberlik Koşulları ve Destekleyici Koşullar olarak isimlendirilmiştir; böylece AFA ile DFA arasında kavramsal süreklilik ve yorumlanabilirlik korunmuştur. Bu adlandırma, AFA’da gözlenen madde kümeleriyle de uyumludur (1. faktör: 12, 11, 13, 14, 7, 5, 4, 8, 27, 37, 31, 36, 30, 38, 28, 2, 6, 39, 1, 3, 22, 33, 10, 17, 21; 2. faktör: 34, 16, 15, 18, 9, 32; 3. faktör: 26, 41, 19, 23) ve bu üçlü yapı, izleyen DFA bölümünde raporlanan boyutlarla bire bir eşleşmektedir.

4.2.2. Ölçeğin kapsam geçerliliği (DFA)

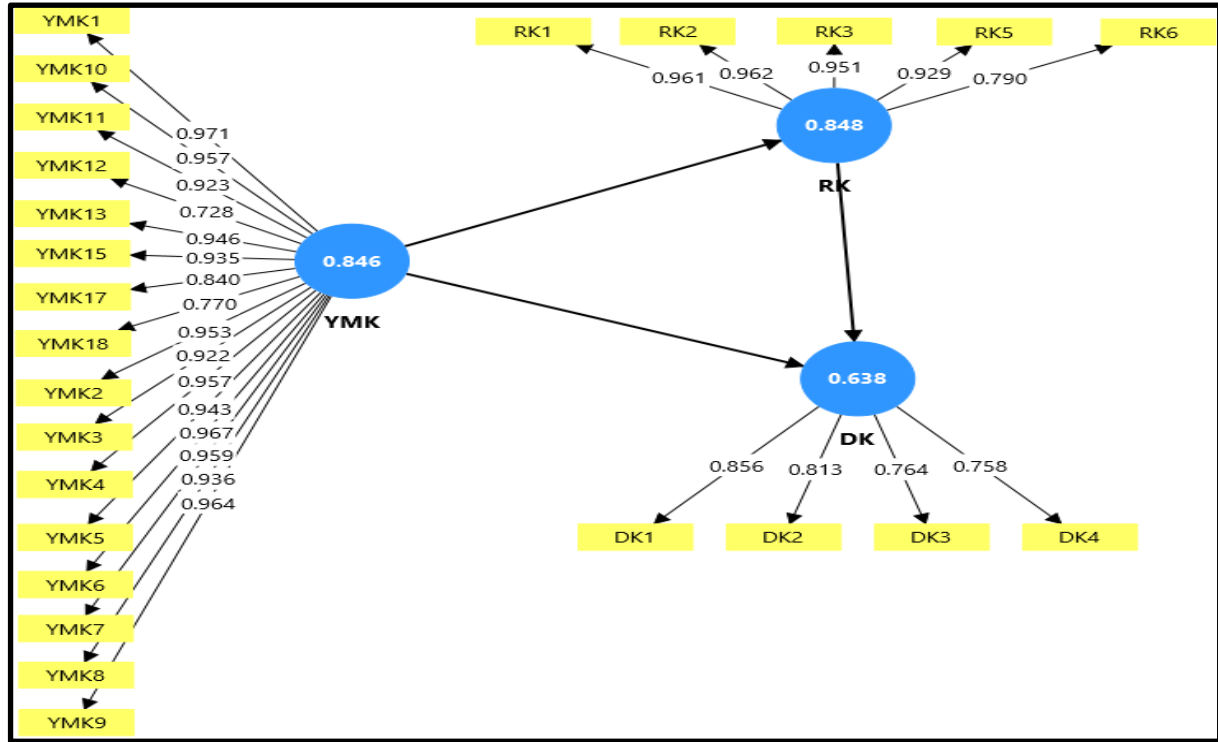
Ölçüm aracına AFA uygulanıp gizil değişkenler (boyutlar) tespit edildikten sonra, ölçüm aracında amaçlanan teorik yapıların doğru bir şekilde tespit edildiğinden emin olmak için doğrulayıcı faktör analizinden (DFA) yararlanılmıştır. DFA uygulaması içinse Kısmi En Küçük Kareler yönetimini kullanan Yapısal Eşitlik Modellemesinden (KEKK-YEM) yararlanılmıştır. Bunun için SmartPLS 4 istatistik paket programı kullanılmıştır.

KEKK-YEM DFA analizinde en önemli ölçüm modeli değerleri; güvenilirlik, iç tutarlılık, uyum geçerliliği ve ayırım geçerliliğidir. Bu bağlamda ilk olarak gösterge güvenilirliğini gösteren faktör yüklerinin 0,700’ün üzerinde olması gerekmektedir (Hair vd., 2019). İkincisi, faktör yüklerinin karesi olan ve uyum geçerliliğini gösteren açıklanan ortalama varyans (AVE) değerinin 0.500 veya üzeri olması gerekmektedir (Brown, 2015; Fornell & Larcker, 1981). Buna ek olarak, yapı güvenilirliğini gösteren bileşik güvenilirlik (CR) değerinin 0.700’ün üzerinde olması ve 0.600’ün altında olmaması gerekmektedir (Bagozzi & Yi, 1988). Son olarak iç güvenilirlik katsayısı olan Cronbach’s Alfa değerinin 0.700 veya üzerinde olması gerekmektedir (Hair vd., 2017b; Tabachnick & Fidell, 2013).

Tablo 10. Faktör yükleri, güvenilirlik ve uyum geçerliliği

Boyut	Madde	Faktör yükleri	Cronbach’s Alfa	CR	AVE
Destekleyici Koşullar	DK1	0.856	0.811	0.875	0.638
	DK2	0.813			
	DK3	0.764			
	DK4	0.758			
Rehberlik Koşulları	RK1	0.961	0.954	0.965	0.848
	RK2	0.962			
	RK3	0.951			
	RK5	0.929			
	RK6	0.790			
Yeni Mesleki Koşullar	YMK1	0.971	0.987	0.989	0.846
	YMK10	0.957			
	YMK11	0.923			
	YMK12	0.728			
	YMK13	0.946			
	YMK15	0.935			
	YMK17	0.840			
	YMK18	0.770			
	YMK2	0.953			
	YMK3	0.922			
	YMK4	0.957			
	YMK5	0.943			
	YMK6	0.967			
YMK7	0.959				
YMK8	0.936				
YMK9	0.964				

DFA’nın ilk analizi sonucunda, faktör yükleri 0,700’ün altında olan 5 madde modelden çıkarılmıştır. Çıkarılan maddeler RK4 (-0.858), YMK14 (0.694), YMK16 (0.611), YMK19 (0.554) ve YMK20 (0.650). Kalan maddelerin faktör yükleri, güvenilirliği ve uyum geçerliliği değerlendirilmiştir. “Destekleyici Koşullar” yapısı için iç güvenilirlik katsayısını gösteren Cronbach Alfa değeri 0.811, bileşik güvenilirlik (CR) katsayısı 0.875 ve ortalama açıklanan varyans (AVE) 0.638 olarak tespit edilmiştir. “Destekleyici Koşullar” yapısında faktör yükleri 0.758 ile 0.856 arasında değişmektedir (Tablo). “Rehberlik Koşulları” yapısında iç güvenilirlik katsayısını gösteren Cronbach Alfa katsayısı 0.954, CR katsayısı 0.965 ve AVE 0.848 olarak tespit edilmiştir. Bu yapıda faktör yükleri 0.790 ile 0.962 arasında değişmektedir. Son olarak “Yeni Mesleki Koşullar” yapısı için Cronbach’s Alfa değeri 0.987, CR 0.989 ve AVE 0.846 olarak bulunmuştur. “Yeni Mesleki Koşullar” yapısında faktör yüklerinin 0.728 ile 0.971 arasında olduğu görülmektedir (Tablo 10). Ölçüm modelinin analizi Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Ölçüm modelinin analizi

Yapıların faktör yükleri, güvenilirlikleri ve uyum geçerliliğinden sonra ayırım geçerliliği de test edilmiştir. Ayırım geçerliliği, bir yapının diğer yapılardan ampirik olarak ne derece ayırt edilebilir olduğunu göstermektedir (Hair vd., 2017b). Ayırım geçerliliği analizi hususunda ise Fornell-Larcker kriteri (Fornell & Larcker, 1981), Heterotrait-Monotrait Ratio (HTMT) değerleri (Henseler vd., 2015) ve çapraz yükleme değerleri (Hair vd., 2017b) kullanılmıştır. Ayırım geçerliliği için ilk olarak HTMT değerleri test edilmiştir. HTMT, modeldeki tüm değişken çiftlerine ait maddeler arasındaki korelasyonların ortalamasının, her bir değişkenin kendi içindeki maddeler arasındaki korelasyonların geometrik ortalamasına oranını ifade eder (Doğan, 2019). Yüksek bir HTMT değeri, ayırt edici geçerliliğin eksik olduğunu gösterir, yani iki yapı ampirik olarak birbirinden farklı olmayabilir. Genel olarak, 0.900'un altındaki HTMT değerleri, ayırt edici geçerliliğin sağlandığını gösterir (Henseler vd., 2015). Tablo 11'de gösterildiği gibi, HTMT değerlerinin tümü eşik değerinin altında olup, bu da yeterli ayırım geçerliliği için HTMT kriterinin sağlandığını göstermektedir.

Tablo 11. Ayırım geçerliliği-HTMT değerleri

	DK	RK	YMK
DK			
RK	0.456		
YMK	0.359	0.694	

İkinci olarak, Fornell-Larcker kriteri gözetilmiştir. Buna göre, bir yapı için ortalama açıklanan varyansın (AVE) karekökü, modeldeki diğer herhangi bir yapı ile olan en yüksek korelasyonundan daha büyük olmalıdır. Esasen, bu kriter bir yapının kendi göstergeleriyle olan ilişkilerinin, diğer yapılarla olan ilişkilerinden daha güçlü olmasını garanti altına alır. Bu koşul tüm yapılar için karşılandığında, yapıların ampirik olarak farklı olduğu ve ayırım geçerliliğinin sağlandığı sonucuna varılır (Fornell & Larcker, 1981). Tablo 12'de görüldüğü üzere, her bir yapı için AVE'nin karekökü, diğer herhangi bir yapı ile olan en yüksek korelasyonundan daha büyüktür. Bu da ayırt edici geçerliliği desteklemektedir.

Tablo 12. Ayırım geçerliliği-Fornell-Larcker kriteri

	DK	RK	YMK
DK	0.799		
RK	0.412	0.921	
YMK	0.330	0.683	0.920

Ayırım geçerliliğinin test edilmesi için son olarak çapraz yükleme değerlerinden yararlanılmıştır. Buradaki temel ölçüt, bir göstergenin ait olduğu yapıyla olan faktör yükünün, diğer yapılarla olan çapraz yüklemelerinden (ya da korelasyonlarından) daha yüksek olması gerektiğidir (Hair vd., 2017b). Çapraz yükleme tablosu (Tablo 13) da ayırım geçerliliğini doğrulamaktadır. Çünkü her bir maddenin bağlı olduğu yapı üzerindeki yüklemesi (tabloda koyu gösterilmiştir), diğer herhangi bir yapıyla olan çapraz yüklemelerinden (ya da korelasyonlarından) daha yüksektir.

Tablo 13. Ayırım geçerliliği, çapraz yükleme değerleri

Maddeler	DK	RK	YMK
DK1	0.856	0.393	0.314
DK2	0.813	0.328	0.265
DK3	0.764	0.293	0.215
DK4	0.758	0.289	0.247
RK1	0.418	0.961	0.674
RK2	0.454	0.962	0.656
RK3	0.384	0.951	0.651
RK5	0.383	0.929	0.617
RK6	0.228	0.790	0.541
YMK1	0.358	0.695	0.971
YMK10	0.350	0.680	0.957
YMK11	0.269	0.632	0.923
YMK12	0.391	0.290	0.728
YMK13	0.335	0.690	0.946
YMK15	0.329	0.669	0.935
YMK17	0.184	0.553	0.840
YMK18	-0.002	0.449	0.770
YMK2	0.329	0.648	0.953
YMK3	0.202	0.598	0.922
YMK4	0.353	0.663	0.957
YMK5	0.293	0.651	0.943
YMK6	0.345	0.687	0.967
YMK7	0.330	0.678	0.959
YMK8	0.336	0.621	0.936
YMK9	0.344	0.686	0.964

Yapıların faktör yükleri, güvenilirliği, uyum geçerliliği ve ayırım geçerliliğinin sağlanmasından sonra, ölçme aracının turist rehberlerinin yeni meslek kanununa yönelik algılarını ölçmek için güvenilir ve geçerli bir araç olduğunu söylemek mümkündür. Nihai ölçek formu Ek-1’de yer almaktadır.

5. Tartışma ve sonuç

Çalışmada, 7500 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu’na yönelik algıları ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmada, 7500 sayılı kanun değişikliklerine ilişkin algıyı ölçmeye yönelik güçlü psikometrik kanıtlar üretip üretmediği araştırılmıştır. Ele alınan araştırma sorusu için 445 katılımcıdan veri elde edilmiş ve analizler için madde sayısı ile örneklem büyüklüğü arasındaki ilişkiye dair DeVellis’in (2017) önerdiği “madde başına 5-10 kişi” ölçütü karşılanmıştır. Daha sonra açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Çalışmada, örneklemin faktör analizine elverişli olduğu belirlenmiştir. Veri setinin faktörlenebilirliğini sınavan ön koşulların da güçlü sonuçlar (KMO = 0.977 ve Bartlett küresellik testi $\chi^2(595) = 24.202,923$; $p < 0.001$) ürettiği ve ortak faktör yapısının güçlü biçimde var olduğu saptanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizinde madde arıtımı iki turda tamamlanmıştır: İlk turda, 0,50 eşik değerinin altında kalan 20, 24 ve 29 numaralı maddeler ile iki ayrı faktöre anlamlı yük veren 35 ve 40 numaralı maddeler ölçekten çıkarılmıştır. İkinci turda yine birden fazla faktöre yüklenen 25 numaralı madde elenmiş ve AFA temel bileşenler çıkarımı ile Varimax döndürme ile yürütülmüş; KMO = 0.977 ve Bartlett küresellik testinin anlamlı olması, matrise faktör analizi uygulanabilirliğini doğrulamıştır. Böylece, AFA üç faktörlü nihai yapıya ulaşılmıştır. Üç faktörlü yapı, toplam varyansın %80,953’ünü açıklamıştır; bu düzey, sosyal bilimler bağlamında yüksek temsil gücüne işaret etmektedir (Büyüköztürk, 2002). Ayrıca, ölçeğin bütününe ilişkin Cronbach’s $\alpha = 0.949$ olarak hesaplanmış, iç tutarlılık “çok iyi” düzeyde bulunmuştur. Faktör bazında güvenilirlik katsayıları $\alpha_1 = 0.986$; $\alpha_2 = 0.942$; $\alpha_3 = 0.809$ olup, AFA sonuçlarının iç tutarlılık açısından desteklendiği tespit edilmiştir.

Bu üç faktörlü ölçüm modeli, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile sürdürülebilir biçimde desteklenmiştir. DFA'nın ilk çalıştırmasında yükü 0.700 eşliğinin altında kalan beş madde (RK4, YMK14, YMK16, YMK19, YMK20) modelden çıkarılmış; kalan göstergeler için "Destekleyici Koşullar"da $\alpha = 0.811$; CR = 0.875; AVE = 0.638; "Rehberlik Koşulları"nda $\alpha = 0.954$; CR = 0.965; AVE = 0.848; "Yeni Mesleki Koşullar"da $\alpha = 0.987$; CR = 0.989; AVE = 0.846 değerleri elde edilmiştir. Bu bulgular, gösterge güvenilirliği ve yakınsak geçerlik ölçütlerinin karşılandığını göstermektedir. Son olarak, AFA'dan elde edilen üç boyut, madde içerikleri ve DFA'da doğrulanan kavramsal çerçeveye tutarlı biçimde "Yeni Mesleki Koşullar", "Rehberlik Koşulları" ve "Destekleyici Koşullar" olarak adlandırılmış; böylece AFA-DFA arasında kavramsal süreklilik korunmuştur.

Toplu olarak bakıldığında, örnekleme yeterliği ve küresellik testleri, yüksek toplam varyans açıklaması, güçlü iç tutarlılık katsayıları ve DFA'nın güvenilirlik/uyum geçerliliği göstergeleri; ölçeğin psikometrik açıdan sağlam, kuramsal olarak yorumlanabilir ve uygulamaya dönük kullanıma elverişli bir yapı sunduğunu göstermektedir. Mevzuata özgü ölçeklerin geliştirilmesi ile ilgili olarak dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, yeni yasal revizyonlar oldukça, maddelerin düzenli aralıklarla gözden geçirilmesi ve gerekli görülen güncellemelerle ölçeğin içerik geçerliğinin korunmasıdır. Boyutların genel "algı" ifadeleri, farklı disiplinlerdeki mevzuat değişimlerine uyarlanarak türetilen ölçeklerin geliştirilmesinde bir şablon olarak kullanılabilir. Sonuç olarak, üç faktörlü, yüksek açıklanan varyanslı ve güçlü güvenilirlik göstergelerine sahip bir ölçek geliştirilmiştir.

5.1. Teorik çıkarımlar

Bu çalışmanın temel teorik katkısı, turist rehberliği alanında mevzuata ilişkin algının ölçülebilir, çok boyutlu ve psikometrik olarak sınanabilir bir yapı olduğunu göstermesidir. Elde edilen üç faktörlü yapı, 7500 sayılı Kanun'un yalnızca genel bir destek ya da karşı çıkış düzleminde değerlendirilmediğini, "yeni mesleki koşullar", "rehberlik uygulamasına ilişkin koşullar" ve "destekleyici koşullar" ekseninde ayrışan algılar ürettiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, turist rehberliği literatüründe yasal düzenlemelerin yalnızca hukuki metinler olarak değil, mesleki konumlanma, profesyonelleşme ve düzenleme algısı çerçevesinde ele alınabilecek bir araştırma nesnesi olduğunu göstermektedir. Çalışma ayrıca, turist rehberliği literatüründe sıklıkla ayrı başlıklarda ele alınan mesleki kimlik, profesyonelleşme, hizmet koşulları ve düzenleme tartışmalarını ortak bir analitik zeminde birleştirmektedir. Bu yönüyle çalışma, mevzuat değişikliklerinin meslek alanında nasıl anlamlandırıldığını açıklamaya yönelik kuramsal çerçeveyi nicel olarak sınanabilir hâle getirmektedir.

5.2. Pratik çıkarımlar

Geliştirilen ölçek, 7500 sayılı Kanun'un turist rehberleri, seyahat acentaları, akademik personel ve ilgili programlarda öğrenim gören öğrencilerin algılarını ölçerek farklı paydaş grupları üzerindeki yansımalarını sistematik biçimde değerlendirebilecek işlevsel bir araç sunmaktadır. Ölçek aracılığıyla turist rehberleri, seyahat acentaları, akademik personel ve öğrenciler gibi paydaşların mesleğe kabul, eğitim süreçleri, Türkçe rehberlik, ücretlendirme, fırsat eşitliği ve sektörel etkiler gibi başlıklara ilişkin değerlendirmeleri karşılaştırmalı biçimde analiz edilebilir. Bu durum, düzenleme alanlarında hangi başlıkların daha fazla kabul gördüğünün, hangilerinin ise daha fazla tartışma veya direnç ürettiğinin belirlenmesine olanak tanır.

Bu çerçevede ölçek; politika yapıcılar, meslek örgütleri, yükseköğretim kurumları ve sektör temsilcileri açısından veri temelli bir değerlendirme aracı olarak kullanılabilir. Özellikle gelecekte yapılabilecek mevzuat güncellemelerinde, eğitim içeriklerinin yeniden düzenlenmesinde ve mesleki temsil mekanizmalarının güçlendirilmesinde bu tür ölçümlerin karar verme süreçlerine katkı sunması ve bulguların genellenebilirliği ile politika/uygulama güvenilirliği artırılabilir.

5.3. Sınırlıklar ve gelecek çalışmalar için öneriler

Bu araştırma, 7500 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na yönelik algılar ve verilerin toplandığı döneme sınırlıdır. Mevzuata özgü ölçeklerin temel sınırlılığı, hukuki düzenlemelerin zaman içinde değişebilmesidir. Bu sınırlılık, ölçeğin yararlılığını azaltmamakta; tam tersine, özgül bağlamlardaki değişimlerin paydaş algılarına nasıl yansıdığını anlık ve dönemsellik içinde görünür kılmaktadır. Bu nedenle mevzuatta ortaya çıkabilecek yeni değişiklikler, bazı maddelerin içerik bakımından yeniden değerlendirilmesini gerektirebilir. Dolayısıyla ölçeğin içerik geçerliğinin belirli aralıklarla gözden geçirilmesi önem taşımaktadır.

Bunun yanı sıra, ölçeğin farklı örneklerde yeniden test edilmesi, zaman içindeki kararlılığının incelenmesi ve farklı paydaş gruplarında ölçüm değişmezliği analizlerinin yapılması gelecekteki araştırmalar açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, nitel araştırmalar aracılığıyla paydaşların belirli düzenleme alanlarına ilişkin değerlendirmelerinin nedenleri daha ayrıntılı biçimde incelenebilir. Böylece nicel bulguların açıklayıcı gücü artırılabilir. Ölçeğin

benzer biçimde farklı meslek alanlarındaki mevzuat değişimlerine uyarlanması da gelecekteki araştırmalar için önemli bir açılım sağlayabilir.

Yazarların katkı oranı beyanı

Bu çalışmada yazarlar eşit düzeyde katkı beyan etmişlerdir.

Çıkar çatışması

Bu çalışmada yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması belirtilmemiştir.

Etik Kurul Onayı

Bu çalışmanın Etik Kurul Onayı, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 04.04.2025 tarihli ve 108 sayılı kararı ile alınmıştır.

Kaynakça

- Akyüz, M. (2026). Profesyonel turist rehberlerinin yeni turist rehberliği meslek yönetmeliği algısı. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences*, 9(1), 377–397.
- Alpar, R. (2016). *Uygulamalı istatistik ve geçerlik güvenirlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altunışık, R. (2008). Anketlerde veri kalitesinin iyileştirilmesi için öntest pilot test yöntemleri. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-17.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Ap, J., & Wong, K. K. F. (2001). Case study on tour guiding: Professionalism, issues and problems. *Tourism Management*, 22(5), 551-563. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(01\)00013-9](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(01)00013-9)
- Arıkan, R. (2013). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ashforth, B. E., & Mael, F. (1989). Social identity theory and the organization. *The Academy of Management Review*, 14(1), 20-39. <https://doi.org/10.2307/258189>
- Aslan, S. C., & Birdir, S. (2024). Öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının kariyer planlamalarına etkileri. *Journal of Travel and Tourism Research*, 25(25), 20-50.
- Atak, H. (2013). On-Maddeli kişilik ölçeği'nin Türk kültürü'ne uyarlanması. *Archives of Neuropsychiatry/Nöropsikiyatri Arşivi*, 50(4), 312-319.
- Ayyıldız, B., & Birdir, S. (2024). Turist Rehberi Adaylarının Kariyer Kararları ve Mesleğe Yönelik Tutumları. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 169-189.
- Bagozzi, R. P. & Yi, Y. (1988). *On the evaluation of structural equation models*. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 16(1), 74-94.
- Brown, T. A. (2015). *Confirmatory factor analysis for applied research* (2nd Ed.). New York: The Guilford Press.
- Büyükkuru, M., & Tunaz, M. (2025). Young perspectives on the 2024 tour guiding legislation. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(4), 2037-2068.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 32, 470-483
- Ceylan, U., & Padır, H. (2022). Turist Rehberliği bölümü akademik personelinin eğitim profili: Devlet üniversiteleri üzerine bir araştırma. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(7), 842-857. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1031>
- Cohen, E. (1985). The tourist guide: The origins, structure and dynamics of a role. *Annals of Tourism Research*, 12(1), 5-29.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1973). *A first course in factor analysis*. New York: Academic Press.
- Costello, A. B., & Osborne, J. W. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 10(7), 1-9.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çınar, B., & Yenipınar, U. (2019). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinde genel öz yeterlilik algısı, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyeti ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(3), 153-162.
- Çokal, Z., & Demirel İli, N. (2024). The effect of the ethical behaviors of tourist guides on tourist satisfaction and intention to revisit. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 21(2), 306-326.
- Çokışler, N. (2023). Türkiye'de turist rehberliği mesleği: Tarihsel bir bakış açısı. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3), 80-108.

- DeVellis, R. F. (2014). *Ölçek geliştirme: Kuram ve uygulamalar* (Çev. Ed.: Tarık Totan), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Doğan N., & Başokcu, T. O. (2010). İstatistik tutum ölçeği için uygulanan faktör analizi ve aşamalı kümeleme analizi sonuçlarının karşılaştırılması. *Eğitimde Psikoloji Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 1(2), 65-71.
- Doğan, D. (2019). *SmartPLS ile veri analizi*. Ankara: Zet Yayınları.
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. New York: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodolojilerine giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Fabrigar, L. R., & Wegener, D. T. (2012). *Exploratory factor analysis*. New York: Oxford University Press.
- Feldman, J., & Skinner, J. (2018). Tour guides as cultural mediators: Performance and positioning. *Ethnologia Europaea*, 48(2), 5-13.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Ghasemi, A., & Zahediasl, S. (2012). Normality tests for statistical analysis: a guide for non-statisticians. *International Journal of Endocrinology and Metabolism*, 10(2), 486-489.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2017a). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Uppersaddle River: Pearson Prentice Hall.
- Hair, J. F., Risher, J. J., Sarstedt, M., & Ringle, C. M. (2019). When to use and how to report the results of PLS-SEM. *European Business Review*, 31(1), 2-24.
- Hair, J., Hult, T. G. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2017b). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) (Second Edition)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43, 115-135.
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.
- Hu, W., Yuan, Q., Wang, Y., & Chen, N. (2024). The influence factors of tour guides' professional identity and professional decision before and after the COVID-19 pandemic. *Heliyon*, 10(10), 1-13.
- Hughes, E. C. (1994). *The sociological eye: Selected papers*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Ibarra, H. (1999). Provisional selves: Experimenting with image and identity in professional adaptation. *Administrative Science Quarterly*, 44(4), 764-791.
- İskender, A. & Toköz, L. (2023). Lisans düzeyinde turizm rehberliği bölümlerinde akademisyen başına düşen öğrenci ortalamalarının değerlendirilmesi. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(30), 282-293.
- Kaiser, H. F. (1974). An index of factorial simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31-36.
- Kara, S., & Demir, M. (2021). Profesyonel turist rehberlerinin davranış ve mesleki yeterliliklerinin tur kalitesine etkisi. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 35-52. <https://doi.org/10.30625/ijctr.827449>
- Karamustafa, K., Birdir, K., & Kılıçhan, R. (2016). Gastronomik akımlar çerçevesinde gıda tüketim ölçeği. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 29-69.
- Karasar, N. (2024). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kılıçhan, R. (2016). Türkiye'ye Gelen Ziyaretçilerin Gastronomik Akımlara Yönelik Gıda Tüketim Eğilimlerinin Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı. Mersin. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/>
- Kılıçhan, R., Karamustafa, K., & Birdir, K. (2022). Gastronomic trends and tourists' food preferences: scale development and validation. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 34(1), 201-230.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). New York: The Guilford Press.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970) Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity1. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575.
- Li, Y., Song, Y., Wang, M., & Huan, T. C. (2021). The influence of tour guides' service quality on tourists' tour guide stigma judgment: An Asian perspective. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 48, 551-560.
- Mak, A. H. N., Wong, K. K. F., & Chang, R. C. Y. (2010). Factors affecting the service quality of the tour guiding profession in Macau. *International Journal of Tourism Research*, 12(3), 205-218.
- McGartland., Berg-Weger, M., Tebb, S. S., Lee, E. S., ve Rauch, S. (2003). Objectifying content validity: conducting a content validity study in social work research. *Social Work Research*, 27(2), 94-104.

- Netemeyer, R. G., Bearden, W. O., & Sharma, S. (2003). *Scaling procedures: Issues and applications*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Nyahunzvi, D. K., & Njerekai, C. (2013). Tour guiding in Zimbabwe: Key issues and challenges. *Tourism Management Perspectives*, 6, 3-7.
- Pelit, E., & Katircioğlu, E. (2018). Turist rehberliği mesleğinde taraflar açısından yaşanan sorunlar üzerine bir değerlendirme. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(2), 74-94.
- Pelit, E., Çoban, E., & Tomakin, B. N. (2023). Turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunlar üzerine bir değerlendirme. *Turist Rehberliği Dergisi*, 6(1), 52-80.
- Rabotić, B. (2010). The creative role of tourist guiding. In *Proceedings of the International Conference on Tourism and Management Studies*. CCSC2009, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Resmi Gazete (2012). 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu. Erişim tarihi: 22 Haziran 2025, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120622-2.html>.
- Robson, C. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Gerçek dünya araştırması* (Çev. Ed.: Şakir Çınkır ve Nihan Demirkasımoğlu). Ankara: Anı yayıncılık.
- Salazar, N. B. (2005). Tourism and glocalization: "Local" tour guiding. *Annals of Tourism Research*, 32(3), 628-646.
- Siddiqui, K. (2013). Heuristics for sample size determination in multivariate statistical techniques. *World Applied Sciences Journal*, 27(2), 285-28.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü. (t.y.). *Yıllara göre seyahat acentası sayıları*. Erişim tarihi: 22 Haziran 2025, <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-243988/yillara-gore-seyahat-acentasi-sayilari.html>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson Education.
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's Alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55. <https://doi.org/10.5116/ijme.4dfb.8dfd>
- TUREB. (2024). 7500 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu Açıklamaları. Erişim tarihi: 22 Haziran 2025, <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-370602/7500-turist-rehberligi-meslek-kanunu-ile-seyahat-acentalari-ve-seyahat-acentalari-birligi-kanununda-degisiklik-yapilmasina-dair-kanun.html>.
- Türksoy, S. S. (2021). The analysis of professional identity development of tourism students: A case study in Izmir. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(4), 2416-2426.
- Tyler, T. R. (1990). *Why people obey the law*. New Haven: Yale University Press.
- Yenipınar, U., Bak, E., & Çapar, G. (2014). Turist rehberliği meslek kanununun, meslek örgütleri ve öğretim elemanlarının bakış açısı ile değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 86-114.
- Yıldız, O., & Tanrısevdi, A. (2015). Turist rehberlerinin meslek etiğine ilişkin görüşleri: İzmir örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 4(2), 65-79.
- Yurdugül, H. (2005a). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Yurdugül, H. (2005b). Davranış bilimlerinde ölçek geliştirme çalışmaları için bazı ayrıntılar. *Hacettepe Üniversitesi*. Erişim tarihi: 17 Mart 2025, <http://yunus.hacettepe.edu.tr/>.
- Zengin, B., Eker, N., & Erkol Bayram, G. (2017). Turist rehberliği meslek kanununun profesyonel turist rehberlerince değerlendirilmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 142-156.

Ek-1. Nihai ölçek formu

Faktör	DFA kodu	Orijinal no	Madde ifadesi
Destekleyici koşullar	DK1	26	Düzenlemeler, küçük ölçekli seyahat acentalarını destekleyici niteliktedir.
	DK2	41	Kanun değişikliği, turist rehberliği mesleğine olan ilgiyi artıracaktır.
	DK3	19	Taban ücretlerin belirlenmesi rehberlerin ekonomik güvencesini sağlamaktadır.
	DK4	23	Ücret belirleme sürecine meslek kuruluşlarının dahil edilmesi, rehberlerin haklarını korumak adına olumlu bir adımdır.
Rehberlik koşulları	RK1	34	Türkçe rehberlik düzenlemesi, daha önce yabancı dil şartını karşılayamayan adaylara eşitlikçi bir çözüm sunmaktadır.
	RK2	16	Yabancı dil belgesi olmadan Türkçe rehberlik yapma imkânı adil bir düzenlemedir.
	RK3	15	Türkçe rehberlik yapma hakkı, meslek için yeni fırsatlar ve kapılar açacaktır.
	RK5	18	Türkçe rehberlik hizmetleri, yabancı dil bilmeyen rehberler için sektörde yeni fırsatlar yaratmaktadır.
	RK6	9	Bölgesel rehberlik ile ülkesel rehberlik ayrımının korunmuş olması meslek için önemlidir.
	YMK1	12	Yönetmelikte detayları beyan edilen önlisans ve lisans eğitimleri dışındaki 100, 150 ve 700 saatlik eğitim programları, meslek icrası için gerekli bilgi ve beceriyi kazandıracaktır.
Yeni mesleki koşullar	YMK2	11	100 saatlik eğitim programları, sahada rehberlerin mesleki yeterliliğini arttıracaktır.
	YMK3	13	100 saatlik eğitim süresi turist rehberliği mesleğinin gerektirdiği bilgi, beceri ve yeteneklerin elde edilmesinde yeterli olacaktır.
	YMK4	14	Eğitim programları sonunda yapılan sınavların, rehberlerin mesleki yeterliliğini değerlendirmede etkili olacaktır.
	YMK5	7	Yeni mesleğe kabul koşulları adaletlidir.
	YMK6	5	Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarının rehber olabilmesi için konulan 100 saatlik eğitim süresi koşulu yeterlidir.
	YMK7	4	Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarına yönelik özel düzenlemeler olumlu bir adımdır.
	YMK8	8	Yeni mesleğe kabul koşulları erişilebilir düzeydedir.
	YMK9	27	Bu kanun değişikliği, turizm sektöründeki hizmet kalitesini artıracak bir dönüşüm sağlamaktadır.
	YMK10	37	Kanun değişiklikleri, turist rehberliği mesleğinin profesyonelleşmesine önemli katkılar sağlayacaktır.
	YMK11	31	Eğitim ve sınav süreçleri, fırsat eşitliğini teşvik edecek şekilde düzenlenmiştir.
	YMK12	36	Düzenlemeler, sektörde standartları yükseltecek yenilikler içermektedir.
	YMK13	30	Farklı disiplinlerden mezunlara rehberlik yapma hakkı tanınması, sektörde çeşitliliği artırmaktadır.
	YMK15	28	Farklı mesleklerden mezunlara rehberlik yapma hakkı tanınması, sektöre geniş bir perspektif kazandırmaktadır.
	YMK17	6	Uzak Doğu dillerine yönelik kolaylıklar, turizmde dil ihtiyacını etkin bir şekilde karşılayacaktır.
	YMK18	39	7500 sayılı kanun değişikliği ile meslek kurallarının daha net bir çerçeveye oturtulduğuna inanıyorum.
YMK21	22	Türkçe rehberlik için belirlenen ücretin yabancı dil rehberliğe kıyasla düşük olması adaletsizlik yaratmaktadır.	
YMK22	33	Sanat tarihi ve arkeoloji mezunlarına tanınan ayrıcalıklar, diğer disiplinlerdeki mezunlar için dezavantaj oluşturabilir.	
YMK23	10	Turist rehberinin misafirin bilgisi dışında alışveriş noktalarını önerme yasağı yerinde bir karardır.	
YMK24	17	Yabancı dil yeterliliği için YDS'den 75 puan alma şartı meslek icrasında gerçekçi bir dil seviyesini temsil etmektedir.	
YMK25	21	Yeni ücret düzenlemeleri, rehberlerin haklarını koruyucu niteliktedir.	

Extended abstract

Introduction

Tourist guiding plays a strategic role in tourism through cultural mediation, destination representation, visitor interpretation, and experience management. In Türkiye, the profession was initially institutionalized through Law No. 6326 and was substantially restructured by the newly enacted Law No. 7500, which introduced significant changes regarding professional admission, foreign-language requirements, Turkish-language guiding, educational qualifications, and remuneration systems. These changes have generated considerable debate among academics and industry stakeholders concerning professional quality, fairness, accessibility, and occupational legitimacy. Although previous studies have primarily focused on tourist guides' service quality, professional roles, and ethical responsibilities, limited attention has been paid to stakeholders' perceptions of legal reforms shaping the profession. Addressing this gap, the present study aims to develop and validate a multidimensional perception scale measuring stakeholders' perceptions of the new Tourist Guiding Professional Law. Drawing on perception theory and professional identity literature, the study seeks to provide a valid and reliable instrument to systematically evaluate the impacts of the legal reform on the tourist guiding profession.

Methodology

This study employed a descriptive scale-development design grounded in DeVellis's (2017) scale development framework. Both exploratory and descriptive research approaches were utilized throughout the process. Initially, an extensive literature review was conducted by examining Law No. 6326, Law No. 7500, related regulations, sectoral reports, and previous academic studies. Based on thematic analysis and expert-oriented brainstorming sessions, an initial pool of 58 items was generated under seven conceptual dimensions: professional admission process, educational programs, foreign language and Turkish guiding, economic regulations, sectoral effects, equality of opportunity, and general evaluation.

To establish content validity, the draft scale was evaluated using Lawshe's content validity technique. Fourteen experts, including academics, professional tourist guides, and travel agency representatives, assessed the relevance and clarity of each item. Items with Content Validity Ratio (CVR) values below the critical threshold of 0.51 were eliminated or revised. Following this process, the scale was refined and subjected to empirical testing. Data were collected via questionnaires from 445 participants, including tourist-guiding academics, active tourist guides, tourism students, and travel agency representatives. Exploratory Factor Analysis (EFA) and reliability analyses were conducted to examine the construct validity and internal consistency of the scale. Cronbach's Alpha coefficients exceeding the acceptable threshold confirmed the reliability of the final measurement instrument.

Findings

The findings demonstrated that the developed scale possesses strong psychometric properties and effectively measures perceptions toward Law No. 7500. During the content validity phase, 42 of the initial 58 items met the required validity threshold, while items with insufficient representational strength or conceptual ambiguity were removed from the scale. Expert evaluations confirmed that the remaining items adequately represented the conceptual structure associated with stakeholders' perceptions of the new legislation.

Subsequent exploratory factor analysis revealed a coherent multidimensional structure composed of three primary dimensions: "supportive conditions," "guiding conditions," and "new professional conditions." The final version of the scale consisted of 30 items that collectively explained a substantial proportion of the total variance. The factor structure indicated that stakeholders evaluate the new legislation across multiple interconnected dimensions, including professional accessibility, educational adequacy, professional standards, fairness, remuneration, and sectoral impacts. Reliability analyses further indicated high internal consistency across all dimensions, with Cronbach's Alpha values exceeding acceptable standards.

The findings also suggest that perceptions of the legal reform are not limited to technical legal evaluations; rather, they reflect broader concerns regarding professional identity, occupational legitimacy, quality assurance, and equality of opportunity within the tourist guiding profession. Stakeholders particularly emphasized issues related to Turkish-language guiding rights, foreign-language proficiency standards, short-term educational programs, and the inclusion of graduates from different academic disciplines. These results confirm that the developed scale captures the multidimensional and sensitive nature of stakeholder perceptions regarding professional legal reforms in tourism.

Discussion and conclusions

This study contributes to the tourist guiding literature by developing and validating a comprehensive perception scale specifically designed to measure stakeholder perceptions of Law No. 7500. The findings demonstrate that legal reforms in the tourist guiding profession are evaluated not merely as regulatory adjustments but as broader institutional interventions affecting professional quality, occupational identity, sectoral sustainability, and professional legitimacy. The multidimensional structure of the scale confirms that perceptions toward legal reforms involve complex evaluations concerning fairness, professional standards, educational adequacy, accessibility, and sectoral transformation.

The emergence of the three-factor structure highlights the importance of supportive institutional conditions, guiding-related operational issues, and newly introduced professional regulations in shaping stakeholders' perceptions. These findings are consistent with professional identity and perception theories that emphasize that occupational regulations significantly influence individuals' professional belonging, perceptions of legitimacy, and future career expectations. The study also supports previous literature suggesting that tourist guiding is not simply a technical occupation but a professional field requiring cultural representation, ethical responsibility, and specialized expertise.

Moreover, the scale provides a systematic and measurable framework for evaluating the implications of legal reforms in tourism professions. Given the ongoing debates surrounding Turkish-language guiding, educational flexibility, and occupational accessibility, the developed instrument offers policymakers, professional organizations, and researchers a practical tool for evidence-based assessment. Overall, the study concludes that the proposed scale is both theoretically grounded and empirically robust, offering a reliable framework for future investigations into legal reforms and professional perceptions within tourism and related service industries.

Theoretical and practical implications and research limitations

Theoretically, this study expands the tourist guiding literature by introducing a psychometrically validated instrument to measure perceptions of profession-based legal reforms. Unlike previous studies focusing mainly on service quality, ethics, or occupational roles, this research operationalizes legal reform perception as a multidimensional construct linked to professional identity, legitimacy, and institutional change. The study also contributes methodologically by integrating content validity analysis and exploratory factor analysis within a comprehensive scale-development framework.

Practically, the scale may assist policymakers, tourism authorities, professional associations, and educational institutions in assessing the impacts of Law No. 7500 on different stakeholder groups. The instrument can support evidence-based policy evaluation, facilitate monitoring of professional standards, and help identify areas generating resistance or support within the sector. It may also guide future revisions of tourist guiding regulations and educational programs.

Despite these contributions, the study has several limitations. First, the sample was limited to stakeholders within Türkiye, which may restrict the generalizability of the findings to other national contexts. Second, the study relied on cross-sectional data collected during a specific period following the legal reform. Finally, the study employed only exploratory factor analysis; therefore, future research should conduct confirmatory factor analysis and cross-cultural validation studies to further strengthen the scale's applicability and generalizability.